

LEPESEK

A FENNTARTHATÓSÁG FELÉ

24. évfolyam 2. szám (76)

2019. /II.

*Gazdaságfilozófiától
a projektekig, tudományos
cikkektől a szakmai hírekig*

▼ **ÖKO<=>TURIZMUS?**

FENNTARTHATÓ
EGYETEMEK

PATTANJ
BRINGÁRA!

GYERE
GYALOG!

fenntartható gazdaság

követ

TARTALOM

TUDOMÁNYOS ÉS SZAKMAI ROVATOK

- 4 Klímavédelem**
Klímapolitika, üvegházhatás, tudatosság és az egyéni értékelés primer adatok tükrében

- 7 Ökolábnyom**
Hogyan lesz fenntartható egy egyetem?
10 A duális képzés fenntarthatósági vonatkozásai

- 12 Boldogság-gazda(g)ság**
A fenntartható fogyasztást ösztönző alternatív pénzmodellek

- Humánökonómia**
14 Középpontban az aktív és az ökoturizmus
Elméleti összefoglaló
16 Ökoturisztikai törekvések a Tisza-tónál
18 Az ökoturizmus kifejezés értelmezése
Hogy fogalmaz a szakma és a fiatal generáció?
20 Pattanj bringáral!
A kerékpáros turizmusban rejlő lehetőségek
22 Az ökoturizmus újragondolása
23 Gyere gyalog!
A Dél-Dunántúli Ökoturisztikai Klaszter

- Vállalati esetek**
24 Katica Tanya – Élményközpont
Interjú a tulajdonos és alapító házaspárral:
Handó Eszterrel és Handó Jánossal
25 Most az iskolások mutathatnak példát!

- KÖVET-Hírek**
26 Szervezeti fejlődéssel a munkavállalói JÓLLÉTÉRT
Beszámoló a Vállalati Felelősség Munkacsoport
nyílt üléséről
27 PET-mentesítés: csak könnyedén!
28 Ki lesz a KÖVETkező?

LÁTHATATLAN TURIZMUS

Én még ahhoz a generációhoz tartozom, akinek teljesen természetes a fiatalok számára ma már nagyon furcsán hangzó, „Cipőt a cipőboltból!” reklám. Nem születtem bele a fogyasztói társadalomba. A gyerekkori emlékeim között keresgélve, a turizmus számomra a bakonyi kirándulást, balatoni nyaralást, esetleg egy pozsonyi városnézést jelentett. A rendszerváltással sok minden megváltozott. Ahogy természetessé vált, hogy nem csak egyféle cipőbolt van, úgy azzal is megismerkedtünk, hogy a turizmus jóval több, mint egy-egy kalandos nyaralás a vállalati üdülőben. Ahogy a turizmus tömegjelenséggé vált, a káros környezeti hatása is egyre nyilvánvalóbb lett. Élhetetlenné váltak az éjjel-nappal lüktető bulinegyedek, a történelmi belvárosokból a helyi lakosok nyugalomra vágyva kiköltöznek a külvárosokba. Az egyre élvezhetetlenebbé váló hagyományos idegenforgalmi célpontok miatt, a kevésbé zsúfolt területek iránt is nő az érdeklődés. Magyarországon talán nincs olyan kistérség, ahol ne szerveznének valamilyen fesztivált. Ennek a hatását érdemes több oldalról végiggondolni, bár megélhetést jelenthet az ottlakóknak, de könnyen el is veszítheti az odaérkező tömeggel azt a hangulatot, ami miatt kezdetben az emberek elkezdtek érdeklődni a hely iránt. Az ügyes üzletemberek találékonyságán használják ki a városi ember vidéki romantikáját, természet utáni vágyát. Az óvatlan turista vagyontokat fizethet egy zsíroskenyérért és egy-egy padláson töltött igazán autentikus vidéki éjszakáért.

Érdekes megtapasztalás az is, hogy a sok lehetőség között nem olyan könnyű megtalálni azt, ami igazán nekünk való. Szükség van a nyitottságra, az új dolgok kipróbálására, ugyanakkor érdemes belátni azt is, hogy attól, hogy valami divatos, vagy akár fenntartható, attól még nem biztos, hogy nekünk való. Belső korlátaink, mint a hűsleges árnyak kísérnek minket nyaralásainkra is. Én teljesen egyetértek Agatha Christie láthatatlan detektívével, Poirot mesterrel, hogy központi fűtés, szilárd burkolatú utak és a színházak alapvetően szükségesek az élvezhető élethez. Ebből az is valószínűsíthető, hogy nem én vagyok a tanyasi turizmus fő célközönsége.

Hogyan lehetek fenntarthatóbb, felelősebb, mint városnéző turista? Az egyik trükköm, hogy kerülöm a csúcsidőszakokat. Novemberben vagy februárban – sokkal olcsóbban – a hétköznapi arcát [is] megmutatja egy város. És ami talán még fontosabb, hogy nem ÉN vagyok ott, hanem az, hogy én OTT vagyok. Jó kaland, hogy a helyi szokásokhoz alkalmazkodva szinte láthatatlanná lehet válni, mintha gyerekkorunk meséinek varázsköpenyét vennénk fel.

A Lépések aktuális számát olvasva lélekben is készülünk fel a következő turistaszazsonra. Szeressük és fogadjuk el magunkat olyanak, amilyenek vagyunk, keressük azt, ami valóban érdekes számunkra. Értsük meg azt, aki másként keresi a saját örömet, közben tiszteljük a vendéglátót, kíméljük a környezetet és engedjük meg az egónknak is, hogy egy kicsit szabadságra menjen.

Dr. habil. Szigeti Cecília

IMPRESSZUM

Lépések a fenntarthatóság felé – Hibrid lektorált tudományos folyóirat és szakmai magazin A **Lépések a fenntarthatóság felé** c. szaklap évente négyszer jelenik meg a KÖVET és a TTMK szerkesztésében. Előfizetésben terjeszti a KÖVET Egyesület. Előfizethető a www.kovet.hu internetes oldalon, a +36-20-246-9541 telefonszámon vagy az info@kovet.hu címen. Az éves előfizetés díja 5000 Ft (önköltségi ár magánszemélyeknek), illetve 10 000 Ft (támogatói ár). A szaklap KÖVET-tagok számára ingyenes.

A megjelent cikkek a szerkesztőség jóváhagyásával és a forrás megjelölésével szabadon közölhetők. A tudományos rovatokban megjelenő cikkeket a Magyar Tudományos Művek Tárában [MTMT] lektorált szakkiként regisztrálják.

A KÖVET Egyesület a Fenntartható Gazdaságért a környezettudatos és társadalmilag felelős szervezeti működést segítő nonprofit, független szervezet, amely az INEM, a GRI és a Global Footprint Network nemzetközi hálózatának tagja. H-1062 Budapest, Aradi u. 63. +36-20-246-9541 | info@kovet.hu | www.kovet.hu | Facebook/kovetegyesulet

A TTMK [Tisztább Termelés Magyarországi Központja] a UNIDO/UNEP által kezdeményezett tisztább termelési központok nemzetközi hálózatának tagja, amelynek célja a megelőző környezetvédelem magyarországi elterjesztése. H-1093 Budapest, Fővám tér 8. | 06-1-482-5251 | ttmk@uni-corvinus.hu <http://hpcp.uni-corvinus.hu>

Kiadó: KÖVET Egyesület a Fenntartható Gazdaságért

Alapító szerkesztő: Prof. dr. Tóth Gergely

Főszerkesztő: Prof. dr. Takácsné dr. habil György Katalin

Szakmai lektor: Prof. dr. Takácsné dr. habil György Katalin, dr. habil Szigeti Cecília

Felelős szerkesztő: dr. Nagy Zita Barbara

Tudományos rovatok vezetői: dr. habil Harangozó Gábor [Ökolábnym], dr. Hetesi Zsolt [Klímavédelem], dr. habil Parádi-Dolgos Anett [Boldogság-gazda(g)ság], dr. Pataki György [Szemle], Prof. dr. Tóth Gergely [Humánökonómia], Prof. dr. Zilahy Gyula [Technológia]

Szerkesztőbizottság elnöke: Prof. dr. Kerekes Sándor

Titkár: Baka Éva

Szerkesztőbizottság: dr. Antal Z. László, Prof. dr. Bod Péter Ákos, dr. Borzán Anita, dr. Csizsárik-Kocsir Ágnes, Prof. dr. Csutora Mária, Prof. dr. Dusek Tamás, dr. habil Fogarassy Csaba, dr. Fülöp Sándor, Gärtner Szilvia, dr. Harangozó Gábor, dr. Hetesi Zsolt, dr. Horváth Balázs, Prof. dr. Kerekes Sándor, dr. Kiss Tibor, dr. Kocsis Tamás, dr. habil Koltai László, dr. habil Málovics György, dr. Mellár Tamás, dr. habil Milics Gábor, dr. habil Papp-Váry Árpád, dr. Pataki György, dr. Solt Katalin, dr. Szabó Dániel Róbert, dr. habil Szigeti Cecília, dr. Szigeti Tamás János, dr. Takács Dávid, Prof. dr. Takácsné dr. habil György Katalin, dr. Torma András, Prof. dr. Tóth Gergely, Prof. dr. Zilahy Gyula

Olvasószerkesztő: Horváth Erzsébet

Tördelő: Farkas Petur

Címlap, layout: ICONICA

Nyomda: Folprint – A ZÖLD nyomda
A szaklap KÖVET-tagok számára ingyenes, régebbi számai letölthetők a KÖVET honlapjáról: www.kovet.hu/lepesek-szaklap

A kiadványhoz Cyclus Offset papírt használtak fel, amely klórszármazékok és optikai fehérítő nélkül készült, újrahasznosított hulladék papír

Megjelenik 1000 példányban
ISSN 1786-9536

A Lépések megjelenését a Pallas Athéné Geopolitikai Alapítvány támogatja

Klímapolitika, üvegházhatás, tudatosság és az egyéni értékelés primer adatok tükrében

Szerzők: Molnár Ferenc senior megújuló termelési menedzser / MVM, Ph.D. hallgató / Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola
Dr. habil. Csiszárík-Kocsir Ágnes egyetemi docens, intézetigazgató / Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Kar

A klímaváltozás napjainkban már nemcsak a tőlünk távol élő növény és állatvilág létét fenyegető veszély. A Föld minden lakója napi szinten megtapasztalja az éghajlatváltozás következményeit. Gyakori szárazságok és árvizek, szélsőséges mennyiségű helyi lezúduló csapadék és elszívatosodás, extrém forró hőhullámok és rendkívüli hidegek következtében becsülhetően csaknem 100 millióval fog növekedni az éhezõ emberek száma. Az előrejelzések szerint a közeljövőben az emlős fajok egy negyede és a madárfajok egy hetede fog kipusztulni. A klímaváltozásért elsősorban a globális felmelegedést okozó üvegházhatás felgyorsulása a felelős. A globális felmelegedés okozója az üvegházhatású gázoknak (szén-dioxid, metán, stb.) a Föld légterében való felgyülemzése. A napsugárzás áthatol a Földünk légterén és felmelegítve a Föld felszínét a légtér is felmelegszik. A felmelegedett légrétegek azonban nem tudnak távozni a Föld légköréből a felgyülemlett üvegházhatású gázok csapdába ejtik. A Kaliforniai Egyetem kutatási eredménye szerint a szén-dioxid, mint üvegházhatású gáz kibocsátásának 30 százaléka a villamosenergia-termelés következménye. Kézenfekvő megoldás lehet a villamosenergia-termelés során a karbonmentes energiaforrások kiaknázására törekedni. Egy 2008-as NASA jelentés alapján megállapítható, hogy a felmelegedés üteme minden korábbi modellezés eredményénél gyorsabb, ezért a folyamat lassítása érdekében drasztikusan csökkenteni kell az üvegházhatást okozó gázkibocsátást. A tanulmány célja ezen probléma körbejárása, rávilágítva az egyéni értékelésre. Célunk az, hogy egy primer kutatás eredményei alapján be tudjuk mutatni, hogy az emberek hogyan vélekednek a klímaváltozás kiváltó okairól és azok háttéréről életkor szerint vizsgálva a mintát, rávilágítva azon korcsoportokra, ahol a személet formálása elengedhetetlen.

Szakirodalmi áttekintés

A legtöbb primer energiaforrás hatással van a bioszférára. A tudósok rámutattak, hogy a fenyegető klímaváltozás következményeinek elkerülése érdekében drasztikusan csökkenteni

kell az üvegházhatást okozó CO₂ kibocsátást, amely a fosszilis tüzelőanyagok elégetéséből keletkezik. Ha az Európai Unió tagországai leállítanák az üzemelő atomerőműveiket, akkor az ezeket kiváltó fosszilis tüzelőanyaggal működő erőművek évi 700 millió tonna többlet széndioxidot juttatnak a Földünk légterébe. Egy NASA jelentés a sarki jégsapka minden várakozást felülmúló, nagymértékű és sebességű olvadásáról számol be. Az üvegházhatás miatt kialakuló globális felmelegedés következtében visszafordíthatatlan ökológiai, gazdasági és szociális károk keletkeznek. A prognózisok szerint csökkenni fog a hegyi források vízhozama a kevesebb hó miatt, a szárazság és a felmelegedő éghajlat károsan fog hatni a mezőgazdaságra és több erdőtűz várható. Sajnos a modellezés eredménye azt mutatja, hogy a felmelegedés üteme duplázódhat vagy négyszeresedhet az eddig előrevetítetthez képest. 2040-re több villamos erőmű nyáron a folyók alacsony vízszintje miatt nem fog elegendő hűtővízhez jutni, így nem fog tudni villamos energiát termelni pl. a klíma berendezésekhez. A tengerek szintje 2050-re akár 1 méterrel is emelkedhet, amely a tengerpartok és szigetek élővilágát és az emberi életformát jelentősen meg fogja változtatni.

Az extrém időjárási események (szárazság, hurrikánok, árvizek) gazdasági, ökológiai, egészségügyi és politikai zavarokhoz fognak vezetni [Hejazi, 2017]. Ezen hatások elleni védekezés az emberiség létkérdése, ami előtérbe helyezi a megújuló és a karbonmentes energiaforrások elterjedésének fontosságát [Andreas et. al, 2017].

Középtávon – azaz 2027-ig – a megújuló forrásokból a fogyasztóknak kiadott villamos energia aránya 17% körüli érték lehet. A megújuló kiserőművek villamos energia termelési aránya az összes erőműves hálózatra adott villamos energiához képest meghaladhatja a 11%-ot. Ez a kiserőművek – elsősorban a naperőművek – további térnyerésének köszönhető [MAVIR, 2017]. A megújuló forrásokkal kapcsolatos ismeretek terjesztése a jövő és az oktatás nagy kihívása [Sinha, 2017].

Az Éghajlat-változási Kormányközi Testület (Intergovernmental Panel on Climate Change –

IPCC) célja, hogy összefoglalja és kiértékálja a klímaváltozással kapcsolatos kutatási eredményeket [Pachauri – Meyer, 2014]. A jelentés arról szól, hogy mekkora különbség van 1,5 és 2 Celsius fokos átlaghőmérséklet-emelkedés között. Évek óta látni, hogy a gazdasági szereplők fókuszát váltanak, az energetikában például már nem csak a nagy erőművek, hanem a kisebb, helyi decentralizált megújuló energiaforrásokon alapuló szolgáltatások vannak fókuszban. A közgazdászok által vizionált startup-bumm pedig már elkezdődött, egyre több befektető és feltörekvő vállalkozó fordul a zöldbb jövő felé. Ezek például az olyan sorházak, amelyek teljesen energia-önellátók [Ürge-Vorsatz, 2018]. Olyan stratégiákat és cselekvési irányokat lehet ma követni, amelyek az éghajlatváltozás ellen ható pályákhoz vezetnek a fenntartható fejlődés érdekében, ugyanakkor segítenek a megélhetés, társadalmi és gazdasági jólét és a hatékony környezeti intézkedések kialakításában. A fenntartható fejlődés előbbi dimenzióiból adódik, hogy egyre több gazdálkodó ismeri fel a környezeti tényezők integrálásának a jelentőségét [Borzán – Szekeres, 2017]. Egyes esetekben a gazdasági különbségek fontos elemei lehetnek ezen stratégiáknak. Az integrált intézkedések különösen fontosak az energiatervezésben és annak végrehajtásában. Fontosak a víz, az élelem, az energia és a biológiai szénmegkötés közötti kölcsönhatások esetében is. A várostervezésben szintén jó lehetőségek kínálkoznak csökkentett kibocsátás, valamint egy fenntarthatóbb fejlődés kialakítására [Pachauri – Meyer, 2014]. A fenntarthatóság előtérbe kerülése a gazdálkodók társadalmi szerepvállalásának erősödésével, a hagyományos számviteli információs rendszerek átgondolását és kibővülését is magával vonta [Borzán – Szekeres, 2018].

Az Energia- és klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv célja a klíma- és energiatudatos viselkedések elterjesztése, erősítése, és ezen keresztül az energiahatékonyág növelése, a fenntartható energiafogyasztás kialakítása. Az intézkedések hosszú távú célja, hogy a teljes lakosság racionálisan és emocionálisan is érintve érezze magát az energia- és klímatudatos energiafogyasztás

íránt, valamint a költségközpontú motivált-ságon túlmenően a környezettudatos szemlélet legyen a meghatározó a fogyasztói szokások kialakításában.

Az energiakérdés környezeti hatásait leggyakrabban az energiatermelés vagy a fogyasztás kérdéseivel kapcsolatban vizsgálják, ugyanakkor meghatározó szerepe lehet az energiaszolgáltatónak és az általa alkalmazott és technológiai megoldásoknak is [Tóth et. al, 2018]. A szakpolitikai elvárásokon és az egyéni stratégiákon túl a klímavédelem, a szén-dioxid kibocsátás csökkentése és a megújuló energiaforrások felhasználásának növelése a vállalatok szintjén is egyre jelentősebb; fontos meghatározója a vállalatok környezeti, illetve fenntarthatósági teljesítményének [Haran-gozó, 2008a, 2008b].

A háztartási energiafelhasználás az EU-ban a teljes energiafelhasználás 25%-a, Magyarországon ez 30-35%, ezért a lakosság az energiahatékonysági és megtakarítási célok elérése érdekében fontos terület. A magyar lakosság jelentős részére jellemző, hogy nincs tisztában sem energiafogyasztása mértékével, sem annak összetételével és megoszlásával, a megújuló energiaforrások kihasználásának lehetőségeivel. Ahhoz, hogy az energiafogyasztást környezettudatosná tudjuk tenni, és ezáltal csökkenteni lehessen azt, ezen ismeretek nélkülözhetetlenek. A globális és uniós karbon kibocsátás mentesség felé mutató trendek elérése érdekében, a hazai szemléletformálás egyik célja rámutatni arra, hogy a magyar háztartások a saját energiaigényüket több módon is kielégíthetik. Ezzel növelhetik az ellátásbiztonságukat a növekvő földgázárakkal szemben, és csökkenthetik az energiahányból adódó nehéz életkörülmények kockázatát. A cselekvési terv a rövid- és hosszú távú célokat tekintve tökéletesen illeszkedik az Európai Unió és hazánk energiapolitikai, klímapolitikai céljaihoz [NFM, 2012]. Az energiatermelési iparág sajátos piaci szerkezetben történő működése természetesen speciális szabályozási kérdéseket vet fel nemzetállami és szupranacionális szinten egyaránt [Deutsch et. al, 2012]. A klímavédelem egyik leghatékonyabb eszköze a felhasználók energia és környezettudatos viselkedése. Ennek fejlesztése csak az informáltsági szintek folyamatos felmérése mellett lehet kellően hatékony.

Módszertani háttér

A kvantitatív kutatás országos megkérdezést jelentett, amely 2018 októbere és 2019 januárja között zajlott. A kérdőív zárt kérdéseket

tartalmazott, amely szerint a válaszadók a sztenderdizált kérdőívben rögzített válaszlehetőségek közül választhattak. Ez a módszer egyértelművé és könnyebbé tette az értékelhetőséget. A kérdések úgy kerültek megfogalmazásra, hogy a megkérdezettek válaszadási szándékát ne befolyásolják negatívan. Törekedtünk arra, hogy a megfogalmazott kérdések és a lehetséges válaszok ne sértsenek személyiségi jogokat, illetve a potenciális válaszadók esetleges érzékenységét. Olyan kérdésekre kerestük a választ az energiaforrások ismerete témakörben, amelyre eddig még nem született ilyen irányú országos felmérés, és a megkérdezettek tanult vagy tapasztalati úton szerzett tudásáról ad információt a kutató számára. Az így előállított kérdőív több, mint 200 főhöz jutott el. Az online kérdőívet 183 fő töltötte ki. Mind a 183 db kitöltött kérdőív szabályos és értékelhető volt. Az adatok feldolgozása SPSS [Statistical Package for Social Sciences] 19. szoftverrel történt. A jelen tanulmányban bemutatott eredményeket keresztábra elemzés segítségével mutatjuk be. A válaszadók többsége az 1946 és 1999 között született kitöltőkből állt. Ebből a halmazból is élesen kiemelkedik az 1981 és 1999 között született válaszadók aktivitása. Az 1946 előtt és a 2000 után született generációk részéről az értékelés szempontjából elhanyagolhatóan kevés válasz érkezett, így az elemzésben a BB, X és Y generáció véleményére fókuszálunk.

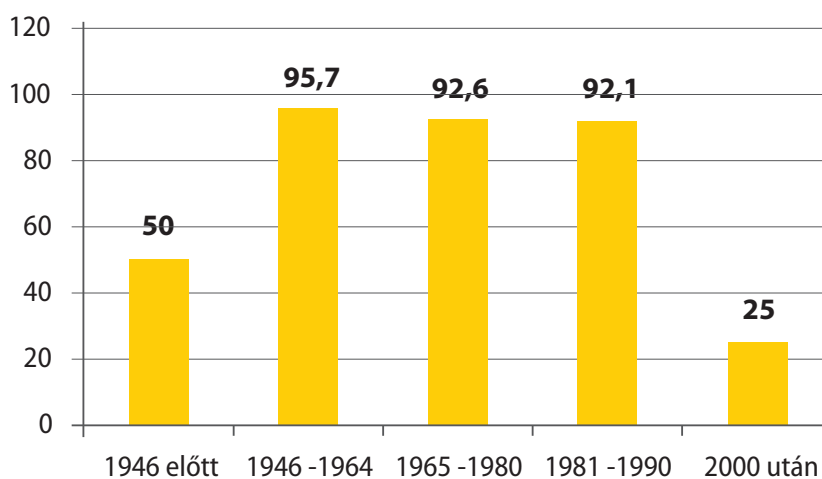
Eredmények

Jelen tanulmányban azt kívánjuk felmérni a válaszadók véleménye alapján, hogy hozzájárul-e a földgáz és a szén bázisú villamosenergia-termelés az üvegházhatású gázok

kibocsátásához a válaszadók életkora szerint vizsgálva. A kutatásban részt vevő 183 fő közül 167 fő egyértelműen kijelentette, hogy a földgáz és a szénbázisú erőművek hozzájárulnak az üvegházhatás jelenségének erősödéséhez, azaz a válaszadók 91%-a látja a valódi okokat a probléma mögött.

A kapott eredmények alapján kijelenthető, hogy a válaszadók nagy többsége az 1946 és 1999 között született emberek több mint 92%-a gondolja úgy, hogy a földgáz és a szén bázisú villamos energiatermelés hozzájárul az üvegházhatású gázok kibocsátásához. Az életkoron belüli arányok vizsgálata rávilágít arra, hogy a 1946-1964 közötti generáción belüli arány a legmagasabb, 95,7%-kal. Mindez azt mutatja, hogy főként a BB és az X generáció tagjai azok, akik élettapasztalatuknál fogva jobban látják az effajta erőművek és erőforrások környezetkárosító hatását.

A kapott eredmények alapján elmondható, hogy az összes válaszadón belül nagyon kevesen, mindössze 4 fő, azaz 2,2% gondolta úgy, hogy a földgáz és a szén bázisú villamosenergia-termelés nem járul hozzá az üvegházhatású gázok kibocsátásához, ami üdvözlendő mindenképpen az alaptudást illetően. A feldolgozott adatok alapján megállapítható, hogy ebben a kérdésben az összes válaszadó közül 12 fő, azaz 6,6% mutatott bizonytalanságot. A bizonytalan válaszadók alacsony aránya ellenére az tapasztalható, hogy az 1981-1999 között született generációból 5 fő, azaz a bizonytalanok 41,7%-a, nem tudta eldönteni, hogy a szén illetve földgáz energetikai célú elégetése során keletkeznek-e üvegházhatást okozó gázok. Ezzel az életkoron belüli legmagasabb arányt is ők képviselik.

1 ábra: A válaszadók megoszlása, akik szerint a földgáz és szénbázisú erőművek hozzájárulnak az üvegházhatáshoz, Forrás: saját kutatás, 2019, N = 183

A továbbiakban arra kerestük a választ, hogy a megkérdezettek mit gondolnak arról, hogy az üvegházhatású gáz kibocsátás [CO₂, metán] hozzájárul-e a klímaváltozáshoz. A válaszokat a válaszadók életkora szerint vizsgáltuk ismét. A teljes minta elemszámának 90%-a vélekedett úgy, hogy ezek szerepe jelentős az üvegházhatás tekintetében, amit az alábbi ábra mutat.

A korosztályok közül kiemelkedően az 1946 és 1980 között született válaszadók több mint 91,5%-a gondolja úgy, hogy az üvegházhatású gáz kibocsátás [CO₂, metán] hozzájárul a klímaváltozáshoz. Az 1981 és 1999 között született generáció is megfelelő jártasságról tett tanúbizonyságot a témában a korosztályán belüli 88,2% arányú igen válasszal.

A vizsgálat azt mutatta, hogy az összes válaszadó közül 9-en gondolják azt, hogy az üvegházhatású gáz kibocsátás [CO₂, metán] nem járul hozzá a klímaváltozáshoz. Ez a 9 fő az összes válaszadón belüli 4,9%-os arányt jelent. A nemmel szavazók különösen az 1946-1964 és az 1981-1999 között született korosztályokból kerültek ki, 6,4% fölötti aránnyal. A feldolgozott adatokból az látható, hogy ebben a kérdésben az összes válaszadó közül 9 fő, azaz 4,9%-a mutatott bizonytalanságot. Ez a szám megegyezik a nemmel szavazók számával. A kérdésben bizonytalanságot mutató válaszadók alacsony aránya ellenére kimutatható, hogy az 1965 és 1999 között született generációból 7 fő, azaz a bizonytalanok több mint 33,3%-a nem tudta eldönteni, hogy az üvegházhatású gáz kibocsátás [CO₂, metán] hozzájárul-e a klímaváltozáshoz. Ezzel az életkoron belüli legmagasabb arányt is ők képviselik több mint 5,3%-os aránnyal. A fentiek sajnos az információhiányról tanúskodnak.

Következtetések

A fenti eredményekből jól kirajzolódik az az általános tendencia, miszerint a lakosság nagy része tudatában van a természeti környezetünk pusztításával és a klímavédelmi intézkedések szükségességével. Az ismeretek nagy része azonban felületes, sok esetben csak a média táplálta ismeretanyag a mérvadó. A nagyobb élettapasztalattal rendelkező korosztály jobban látja a hatásokat és a veszélyeket, a fiatalabbak azonban sok esetben érdektelenek, a háttér információkra nem fogékonyak. A jövő érdekében, a környezet fenntarthatósága szempontjából elengedhetetlen a tudásbővítés, melynek elsődleges színtere az oktatás. A nem tanórai keretben, ismeretterjesztő jelleggel, konferenciákon tartott előadások nagyban hozzájárulnak a folyamathoz. A környezetünk pusztulása, a ránk váró veszélyek már nemcsak riogatásnak szánt forgatókönyvek, hanem napjainkra már valós veszélyekké váltak. A pontos, torzításmentes helyzetfeltárás, a nagyobb tudatosság minden generáció érdeke és lételeme, hogy a bolygónk még hosszú évszázadokon keresztül élhető és élő legyen.

Irodalomjegyzék

Andreas, J.J. – Burns, C. – Touza, J. [2017] **Renewable Energy as a Luxury? A Qualitative Comparative Analysis of the Role of the Economy in the EU's Renewable Energy Transitions During the 'Double Crisis'.** Ecological Economics, 1.-10 pp.

Borzán, A. – Szekeres, B. [2017]: **A hazai és a román környezeti költséggazdálkodás fontosabb jellemzőinek vizsgálata.** Számviteli tanácsadó, Vol. 9., Issue 9., 2-9. pp.

Borzán, A. – Szekeres, B. [2018]: **Meeting the environmental information needs in the light of the accounting reports of Hungarian and Romanian enterprises. Legal, economic, managerial and environmental aspects of performance competencies by local authorities, 5th international scientific correspondence conference.** Slovak University of Agriculture in Nitra, 37-44. pp.

Deutsch, N. – Pintér, É. – Pintér, T. [2012]: **The Effects of Liberalization in Former Regulated Sectors in the European Union: The Case of Power and Financial Industries.** [In: Andrassy, Gy. – Jyrki, K. – Nagy, N.: European Peripheries], Publikon, Pécs, 59-75. pp.

Forbes [2018]: **Ürge-Vorsatz Diána: Itt már rég nem a jegesmedvékről van szó,** <https://forbes.hu/uzlet/urge-vorsatz-diana-itt-mar-reg-nem-a-jegesmedvekrol-van-szo/>, letöltve: 2019.02.17.

Harangozó, G. [2008a]: **Mitől zöld egy vállalat - avagy mit is jelent a jó környezeti teljesítmény?** Vezetéstudomány, Vol. 39. Issue 1., 27-36. pp.

Harangozó G. [2008b]: **A környezeti teljesítményértékelés módszerei.** Vezetéstudomány, Vol. 39. Issue 2., 38-50. pp.

Hejazi, R. [2017]: **Nuclear energy, Sense or nonsense for environmental challenges,** International Journal of Sustainable Built Environment, Vol. 6, Issue 2, 693-700. pp.

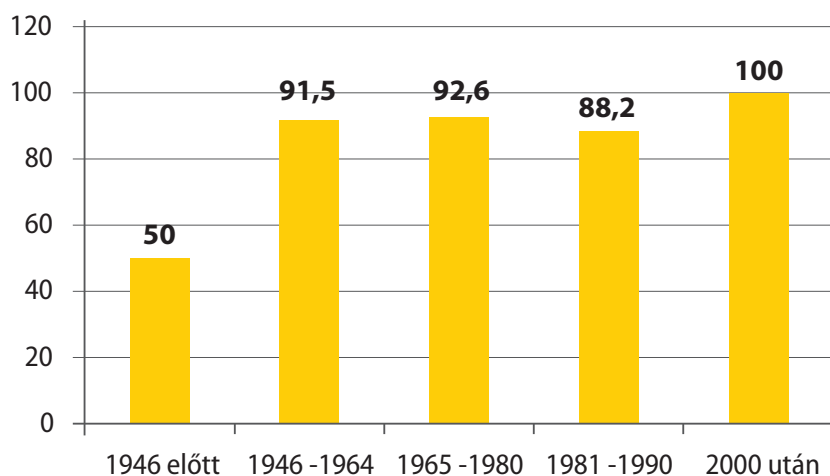
MAVIR [2017]: **A Magyar Villamosenergia-rendszer közép és hosszú távú forrásoldali kapacitásfejlesztése.**

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Klíma- és Energiaügyért Felelős Államtitkárság Stratégiai és Energiapolitikai Főosztály [2012]: **Az Energia- és klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv hatásvizsgálata,** <http://2010-2014.kormany.hu/download/0/0c/41000/Energia-%20C3%A9s%20KI%C3%ADmatudatos%C3%A1gi%20Szemlel%C3%A9tform%C3%A1l%C3%A1si%20Cselekv%C3%A9si%20Terv.pdf>, letöltve: 2017.03.02.

Pachauri R.K. – Meyer, L.A. [2014]: **Climate Change 2014: Synthesis Report.** Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC, Geneva, Switzerland, 1-31. pp.

Sinha, A. [2017]: **Inequality of renewable energy generation across OECD countries: A note,** Renewable and Sustainable Energy Reviews, Vol. 79., 9-14. pp.

Tóth G. – Szigeti C. – Harangozó G. – Szabó D.R. [2018]: **Ecological Footprint at the Micro-Scale—How It Can Save Costs: The Case of ENPRO,** Resources, Vol. 7., Issue 3. 1-14. pp.

2 ábra: A válaszadók megoszlása, akik szerint az üvegházhatású gázok hozzájárulnak az üvegházhatáshoz
Forrás: saját kutatás, 2019, N = 183

Hogyan lesz fenntartható egy egyetem?

Szerző: Dr. Lukács Rita PhD, egyetemi adjunktus / Budapesti Metropolitan Egyetem

Arra a kérdésre, miként próbál egy autógyár fenntarthatóbbá válni, valószínűleg egyszerűbb választ adni, bár ez is eléggé összetett kérdéskör. A szolgáltató szektor esetében bonyolultabb a helyzet, hiszen nincs termék, ami köré koncentrálódhatna a fenntarthatósági stratégia – mégis, már hazánkban is léteznek irányelvek a zöldebbé váló szállodák számára. De vajon hogyan tud fenntarthatóbbá válni egy egyetem? Milyen főbb elvárásokat fogalmaznak meg legfőbb érintettjeik, azaz az egyetemisták?

Első ránézésre akár azt is mondhatnánk, hogy egy egyetem működésének csak pozitív kibocsátása lehet: a következő értelmiségi generáció, amelynek tagjai értékes tudással felvértezve érkeznek meg a felsőoktatásból a munkaerőpiacra. Ugyanakkor a felsőoktatási intézmények tipikusan nagyméretű, sok ember befogadására alkalmas épületek – Amerikában teljes városrészek, amelyeknek jelentős ökológiai lábnyoma van. Ráadásul a társadalmi befolyásuk is jelentős, hiszen sok ember életét határozzák meg: az ügyfelek (egyetemisták) és a munkatársak (oktatók és adminisztratív dolgozók) mellett hatással vannak például a helyi közösségre és gazdaságra, a munkaerőpiacra, a közoktatás szereplőire is. És ezek csak a legalapvetőbb szempontok.

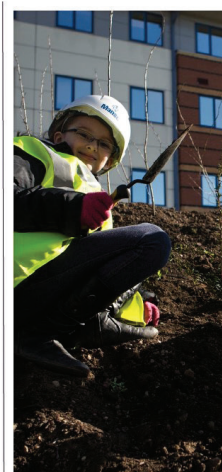
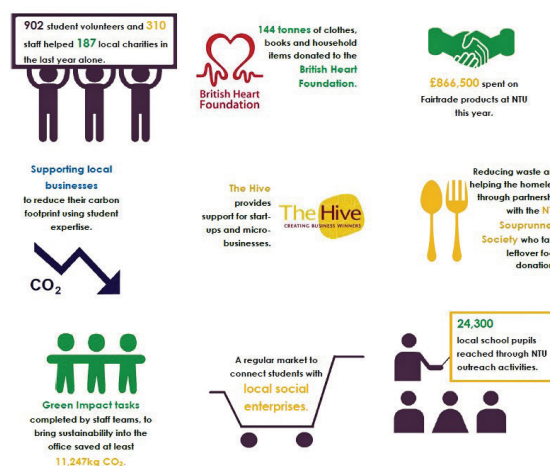
Az egyetemek különleges helyzete

Az egyetemek szerepe három dimenzió mentén is kiemelten fontosnak tekinthető a fenntartható fejlődés terén:

- Speciális szolgáltató vállalként törekednek közvetlen társadalmi-gazdasági-környezeti hatásaik kezelésére.
- Szolgáltatásukon, az oktatáson keresztül formálják a társadalmi szemléletmódot is, hiszen ők nevelik ki a döntéshozók következő generációját.
- Ráadásul tudományos kutatóműhelyként akár globális problémák megoldásához is hozzájárulhatnak.

Tehát jelen vannak az oktatási piacon (hiszen tudást adnak át), illetve a tudományos piacon is (ahol új tudást állítanak elő) [Tóth, 2005]. A felsőoktatási intézmények fenntarthatósággal kapcsolatos küldetése tehát más szervezetekhez képest sokrétűbb, hosszabb távú és részben eltérő a motivációjuk is. Mcmillin és Dyball az intézményi fenntarthatóság három fő dimenzióját különböztette meg, a canberrai Australian National University példáján keresztül:

- az üzemeltetés fenntarthatóságát,

NTU

- a fenntartható fejlődés tantervekbe való beépítését,
- a fenntarthatóságot vizsgáló kutatásokat emelték ki. Ideális esetben a kutatás és az oktatás, valamint a működés és a kutatási területek kölcsönösen hatnak egymásra, minden fél számára hasznos információcseré és együttműködések formájában [Mcmillin & Dyball, 2009].

Létezik-e egyetemi fenntarthatósági rangsor?

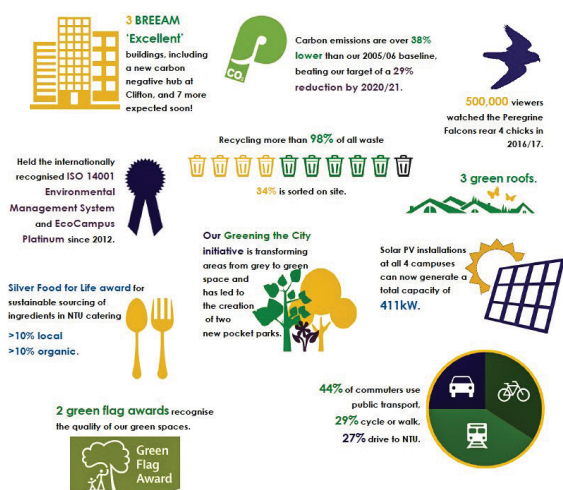
Igen, ezek közül talán a legismertebb a People & Planet University League, ami az Egyesült Királyság egyetemeinek környezeti és etikai teljesítményét rangsorolja, több mint 10 éve. A People & Planet a legnagyobb hallgatói hálózat, amely a társadalmi és környezeti egyenlőségért küzd, ennek az egyik fő eszköze ez a felmérés. Az elérhető online információk mellett a felsőoktatási statisztikai ügynökség [Higher Education Statistics Agency, HESA] adatbázisát használják fel a rangsor összeállításához. Az értékelés 13 fő szempont mentén hasonlítja össze a szigetország több mint 150 egyetemét [People & Planet University League, 2017]:

- környezeti politika és stratégia

- környezeti menedzsment és audit rendszerek
- fenntarthatóság iránt elkötelezett szakértői csapat
- etikus befektetési irányelvek
- szén-dioxid-kibocsátási stratégia
- munkavállalói jogok [alkalmazottak, ellátási lánc]
- fenntartható élelmiszerek
- munkavállalók és hallgatók bevonása a szemléletformálásba
- fenntartható fejlődés oktatása
- fenntartható energiaforrások használata
- hulladékkezelés és újrahasznosítás
- szén-dioxid-kibocsátás csökkentése
- vízfelhasználás csökkentése

Bár a 13 szempontnak való megfelelés átfogó fenntarthatósági program meglétét feltételezi, érdemes kiemelni, hogy ezek közül 11 az üzemeltetés fenntarthatóságára vonatkozik, csupán a fenntartható fejlődés oktatása, valamint a munkavállalók és hallgatók szemléletformálásba történő bevonása terjed ki a fenntarthatóság oktatásával és kutatásával foglalkozó dimenziókra.

Az elemzés alapján 2017-ben a Manchester Metropolitan Egyetem, a Gloucestershire Egyetem és a Nottingham Trent Egyetem volt a legjobb. Több területen is maximális pont-

NTU

számot kaptak. Érdekes, hogy a leggyengébb eredményeket a munkavállalói jogok terén érték el, tehát az oktatók és adminisztratív dolgozók számára biztosíthatnának még kedvezőbb és biztosabb feltételeket. A hagyományos Cambridge-Oxford csatából ezúttal az Oxfordi Egyetem került ki győztesen, azonban csak az 54. helyet sikerült megszereznie az 58. helyre rangsorolt Cambridge-i Egyetem előtt [People & Planet University League, 2017].

Az elmúlt évtizedben lezajlott fejlődésre jellemző, hogy amíg 2007-ben a vizsgált intézmények közül csak 5-nél hasznosították újra a keletkezett hulladék legalább felét, 2017-ben ez a szám már 85 volt. Az egyetemisták is egyre jobban odafigyelnek a „zöld” szempontokra, a ranglistát vezető Manchester Metropolitan Egyetemen többek között lehetőségük van az elektromos autókölcsönző, az asztali szelektív hulladékgyűjtők használatára és még a vizet is újrahasznosítják [Lightfoot, 2017]. De lássuk egy kicsit részletesebben, mi tesz fenntarthatóvá egy egyetemet a szigetországban!

A legjobb fenntarthatósági gyakorlatok az Egyesült Királyságból

A Manchester Metropolitan Egyetemen az előző részben említett kezdeményezéseken túl például szelektív hulladékgyűjtési verseny zajlik a kollégiumok között, minden hallgató ingyenes fenntarthatósági tréningen vehet részt, ráadásul az egyetemisták és az intézmény dolgozói is rendelkezhetnek heti termelői zöldségdobozt. Nagy hangsúlyt helyeznek az információ megosztására is: az egyetem weboldalán külön aloldalt szenteltek a fenntarthatóságnak, emellett rendszeres fenntarthatósági hírlevélre lehet feliratkozni, és az

egyetemisták közül választott fenntarthatósági nagykövetek is segítik a szemléletváltást [Manchester Metropolitan University, 2018]. Mindezt a fenntarthatósági stratégia, valamint az ezekhez kapcsolódó akciótervek foglalják keretbe. A stratégia elkészítésekor az ENSZ által meghatározott 17 fenntarthatósági célt vették figyelembe. 2020-ra ezeket a főbb célokat tűzték ki: a szén-dioxid-, víz- és energia-felhasználás csökkentése, a környezeti menedzsment rendszer és az etikai befektetési irányelvek megőrzése, az épületek és a beszerzések fenntarthatóbbá tétele, az utazással okozott hatások mérséklése [Manchester Metropolitan University, 2018].

A Gloucestershire Egyetem alig másfél ponttal maradt el a Manchester Metropolitan Egyetem eredményétől. Ugyanúgy rendelkezik fenntarthatósággal foglalkozó aloddallal a honlapja, emellett 10 éve van közösségi kertje, ráadásul évről évre többen vehetnek részt a fenntarthatósági gyakornoki programban. A Learning Innovation for Tomorrow (LIFT) program célja, hogy beépítse a fenntarthatóságot az oktatásba, egyúttal összekapcsolja a fenntarthatósági csapatot az akadémiai fejlesztési területtel. Ennek részeként a hallgatók játékok és kézműves tevékenységek segítségével mutatták be az ENSZ fenntarthatósági céljait a Cheltenham Jazz fesztiválon [University of Gloucestershire, 2018].

A Gloucestershire Egyetem fenntarthatósági jelentése is az ENSZ fenntarthatósági céljaira fókuszál, emellett az intézmény fenntarthatósági stratégiájában meghatározott 5 fő cél teljesítéséről számol be. A fenntarthatóság elvei és szempontjai ezeken a kiemelt területeken jelennek meg: az irányításban és a szervezeti kultúrában; hallgatói élményként az oktatás elemeként; az akadémiai stratégia részeként

az oktatásban, kutatásban, tanulásban; az üzleti működés és fejlődés területén; hozzáadott értéként az együttműködések során [University of Gloucestershire, 2018].

A Nottingham Trent Egyetem is rendelkezik fenntarthatóságra fókuszáló aloddallal, emellett a fenntarthatósági csapat saját közösségi média csatornákat is üzemeltet. A tanulmányait kezdő hallgatók tájékoztatást kapnak az egyetem programjairól, valamint az ezekben való részvételi lehetőségekről. A hallgatókat és a munkatársakat a Carbon Elephant program segítségével igyekeznek bevonni a szén-dioxid-kibocsátási programba, ennek részeként például kedvezményes áron bérelhetnek kerékpárt az egyetemről [Nottingham Trent University, 2018].

Az intézmény fenntarthatósági jelentése szintén az ENSZ fenntarthatósági céljain alapszik és sok kezdeményezést mutat be. Megtudhatjuk például, hogy az egyetem 4 kampuszán jelenleg 10 méhkaptár található, rendszeresen szerveznek kistermelői piacot, hogy összekössék a hallgatókat a helyi kisvállalkozókkal. A Green Leaders programnak köszönhetően pedig 4 olyan hallgatói projektet sikerült megvalósítani, amely hozzájárult az egyetem fenntarthatóságához. Az intézményen belül 10 fenntarthatósági fókuszú kutatócsoport tevékenykedik, a Sustainability Action Forum pedig a különböző területeken dolgozó munkatársakat fogja össze [Nottingham Trent University, 2018].

A példák alapján megállapíthatjuk tehát, hogy a lista elején szereplő intézmények nem csak a fenntartható üzemeltetés terén törekednek folyamatos fejlődésre, hanem az oktatás és a kutatás terén is rendelkeznek példaértékű kezdeményezésekkel.

Létezik-e egyáltalán a zöld egyetemista?

Mielőtt azonban eldöntenénk, hogy a bemutatott fenntarthatósági programok alapján melyik egyetemre adnánk be legszívesebben a jelentkezésünket, érdemes elgondolkozni azon, hogy a fenntarthatóság mennyire lehet általános elvárás az egyetemisták körében. Hiszen más iparágakra is jellemző, hogy akkor alakul ki igazi verseny a felelős megoldások között, amikor eléri a kritikus tömeget az erre érzékeny fogyasztói réteg.

Butt és szerzőtársai – ausztráliai kutatásuk alapján – megkérdőjelezték a „zöld egyetemista”, mint jelenség létezését és azt, hogy befolyásolni tudják az egyetemek fenntarthatósági programjait. Bár az általuk vizsgált

intézmények lehetőséget biztosítanak a programokba és a döntéshozatalba való bevonódásra, a hallgatók részvételi hajlandósága alacsony volt. Azt is megállapították, hogy az egyetemek törekedhetnek jobban a hallgatók – mint fontos érintettek – bevonására a fenntarthatósági stratégia kialakításába és megvalósításába is [Butt et al., 2014].

Érdekes, hogy ez egy olyan szempont, amit az Egyesült Királyság People & Planet University League ranglistája és a globális UI Green Metric World University Ranking sem vizsgál. Pedig más iparágakban már bevált, sőt elvart gyakorlatnak számít, hogy a cégek azonosítják az érintettek aggályait és elvárásait, ezáltal bevonják őket a fenntarthatósággal kapcsolatos döntésekbe.

A legzöldebb hazai egyetem: Szeged

Vajon milyen lehet a helyzet hazánkban? Az előző részben említett UI GreenMetric World University Rankinget az Universitas Indonesia hozta létre, különlegessége, hogy több hazai intézmény is szerepel benne. Hat fő szempont alapján rangsorolja az egyetemeket, elsősorban az üzemeltetés fenntarthatóságára fókuszálva [UI Green Metric World University Ranking, 2019]:

1. elhelyezkedés és infrastruktúra [15%]
2. energiahasználat, klímaváltozásra adott válasz [21%]
3. hulladékkezelés [18%]
4. vízhasználat és -kezelés [10%]
5. közlekedés [18%]
6. oktatás és kutatás [18%]

Az oktatás és kutatás dimenzióban a fenntarthatóságra fókuszáló kurzusok és kutatások arányát, a fenntarthatósággal kapcsolatos publikációk, rendezvények és hallgatói szervezetek számát, valamint a fenntarthatósági weboldal és jelentés meglétét elemzik. A vizsgált kilenc hazai intézmény közül a Szegedi Tudományegyetem érte el a legjobb eredményt, Európában a 37. helyre sorolták. Érdekesség, hogy ezen a listán a korábban bemutatott Egyesült Királyságbeli egyetemek közül csak a Nottingham Trent Egyetem szerepel, a 4. helyen – közvetlenül az Oxfordi Egyetem után [UI Green Metric World University Ranking, 2019].

A Szegedi Tudományegyetem Zöld Egyetem programja az elmúlt években az energiahatékonyság és környezettudatosság szempontjait szem előtt tartó technológiákra fókuszált. A napelemes energiatermelés több tízmillió forintot megtakarítást eredményezett, emel-

lett geotermikus energiát, szürkevizet hasznosító rendszert is alkalmaznak [Szegedi Tudományegyetem, 2019a]. A hallgatók tudatosságát pedig energiatakarékosságra ösztönző programokkal igyekeznek fejleszteni, a környezetbarát életre való nevelés pedig már az egyetem óvodájában elkezdődik. Emellett 2017-ben, akkori árfolyamon számolva közel 500 ezer dollárt költöttek környezetbarát kutatásokra és fejlesztésekre [Szegedi Tudományegyetem, 2019b].

Málovics György és szerzőtársai 2014-2015 között kutatták az egyetem vezetői körében az érintetti elvárásokat és az egyetem zöldülési folyamatait. A legtöbben az infrastruktúra fejlesztését, az épületek környezeti terhelésének csökkentését emelték ki. Nem említettek érintetti elvárásokat, a motivációik egyrészt gazdasági jellegűek voltak [az ökohatékonysági fejlesztések megtakarításai], másrészt számoltak a hírnevet erősítő hatásokkal, illetve azt is említették, hogy EU-s pályázatoknál előnyt jelenthetnek a fenntarthatósági törekvések [Málovics et al. 2016]. A „zöld egyetemisták” elvárásai tehát még hazánkban sem jelentek meg jelentős tényezőként.

Összefoglalás

Bár a „zöld egyetemisták” jelenléte még alig érzékelhető, az egyre inkább nyilvánvaló, hogy az egyetemeknek nagy felelőssége van a fenntarthatóság terén, ami egyrészt az egyedi tevékenységi körükből [a vezetők következő generációjának kinevelése], másrészt jelentős eszköztárukból és szerteágazó lehetőségeikből [kutatások, együttműködések] következik.

Mivel egyelőre még nincs olyan mértékű verseny a fogyasztók kegyeiért, mint például az autó- vagy élelmiszermarkák között, az egyetemes keretrendszerek, mutatószámok sem alakultak még ki. Ha a helyenként tapasztalható, egyedi fenntarthatósági programok mellett létrejön egy iparági irányelv, az nem csak a jövőjükbe befektető fogyasztók [azaz a leendő egyetemisták] számára tenné átláthatóbbá a piacot, hanem a legjobb gyakorlatok megosztását és további programok kidolgozását is ösztönöznék.

Egyelőre mind az egyetemek, mind a fenntarthatóságuk elemzésével foglalkozó szervezetek a fenntartható üzemeltetés dimenziójára fókuszálnak, ami az egyetemi kampuszok jelentős környezeti-gazdasági-társadalmi hatását tekintve tulajdonképpen érthető is. Ugyanakkor érdemes lenne előtérbe helyezni az alaptervékenységhez szorosabban kötődő

programokat is, azaz a fenntarthatóság oktatásban és kutatásban való megjelenését, illetve ennek mérhetővé tételét. Ezek hatása ugyanis hosszabb távon sokkal jelentősebb lehet, mint az, hogy egy egyetemen szelektíven gyűjtik-e a hulladékot.

Irodalomjegyzék

Butt, I. – More, E. – Avery, G.C. [2014]: **The myth of the 'green student' involvement in australian university sustainable programmes.** Studies in higher education. Vol. 39, No. 5, Pp. 786-804.

Lightfoot, Liz [2017]: **New university tops green table as oxbridge lags behind.** The guardian. Link: <https://www.theguardian.com/education/2017/nov/14/university-green-table-oxbridge-people-planet>, megjelenés: 2017. November 14., Letöltés: 2018. November 2.

Málovics, György – Juhász, Judit – Hajdu, Katalin – Gyarmati, László [2016]: **Az egyetemek környezeti fenntarthatóságának megközelítései – a szegedi tudományegyetem esetén keresztül.** Vezetéstudomány. Vol. 47, No. 6, Pp. 16-29.

Manchester metropolitan university [2018]: <https://www.mmu.ac.uk/environment/>, letöltés: 2018. November 2.

McMillin, Jennifer – Dyball, Rob [2009]: **Developing a whole-of-university approach to educating for sustainability: linking curriculum, research and sustainable campus operations.** Journal of education for sustainable development. Vol. 3, No. 55, Pp. 55-64. Nottingham trent university [2018]: <http://www4.ntu.ac.uk/sustainability/index.html>, letöltés: 2018. November 2.

People & planet university league [2018]: link: <https://peopleandplanet.org>, letöltés: 2018. November 2.

Tóth, Ágnes [2005]: **A felsőoktatási piac marketingspecifikumai.** In: Kuráth, Gabriella (szerk.): II. Felsőoktatási marketing konferencia, pécs: pécsi tudományegyetem, p. 114.

Szegedi tudományegyetem [2019a]: Zöld egyetem, link: <https://www.u-szeged.hu/zoldegyetem>, letöltés: 2019. Április 12.

Szegedi tudományegyetem [2019b]: Zöld riport, link: <http://green.tik.u-szeged.hu/hu.html>, letöltés: 2019. Április 12.

UI Green metric world university ranking [2018]: link: <http://greenmetric.ui.ac.id>, letöltés: 2019. Április 12.

University of Gloucestershire [2018]: <https://sustainability.glos.ac.uk>, letöltés: 2018. November 2.

A duális képzés fenntarthatósági vonatkozásai

Szerzők: Balázs Dr. Lendvai Marietta PhD, főiskolai docens és Zsupanek Dr. Palányi Ildikó PhD, főiskolai docens / Budapesti Gazdasági Egyetem Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg

A Budapesti Gazdasági Egyetem Gazdálkodási Karán Zalaegerszegen 2014 szeptemberétől pilot jelleggel, majd 2015 szeptemberétől akkreditált keretek között indult el a duális képzés. Jelenleg a kar hallgatóinak 13,2%-a vesz részt ebben a képzési formában. 2017-ben országosan a duális képzésbe bekapcsolt négy tudományterületen* 1,8% volt ez az arány [Renkó et al., 2018/24]. Tanulmányunkban a duális képzés eddigi tapasztalataira építve röviden bemutatjuk a képzési forma jellemzőit, kialakításának okait, az érintettek számára nyújtott előnyeit, majd kitérünk a duális oktatás társadalmi felelősségvállalási és fenntarthatósági vonatkozásaira.

*Műszaki-, informatikai-, agrár-, gazdaságtudományi terület.

A duális képzésről

A duális képzés fogalmát a Nemzeti Felsőoktatási Törvény [NFTV] határozza meg az alábbi módon: „Duális Képzés: a műszaki, informatika, agrár, természettudomány vagy gazdaságtudományok képzési területén indított gyakorlat-igényes alapképzési szakon, szociális munka alapképzési szakon, illetve a felsorolt képzési területhez tartozó mesterképzési szakon folytatott képzés azon formája, amelyben a szak – képzési és kimeneti követelményeknek megfelelően meghatározott, teljes idejű, a képzési időszakra, a képzés módszereire, a tanórára, a megszerzett tudás értékelésére egyedi rendelkezéseket tartalmazó – tanterve szerint a gyakorlati képzés a Duális Képzési Tanács által meghatározott keretek között, minősített szervezetnél folyik;” [Nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 108. § (1)a]. A duális képzésben a hallgatók az akadémiai oktatással párhuzamosan – már a felsőoktatásba történő belépéstől egészen a diploma megszerzéséig – duális partnerszervezetnél gyakorlati képzésen vesznek részt.

is megjelenik. A duális képzés a „tehetség-hálasztat” eszköze is a duális cégek számára, hiszen első között választhatják ki a jövő tehetséges munkatársait.

A duális képzés alapfolyamata

A duális képzés kombinálja egymással a hallgatók akadémiai oktatásban való részvételét és a vállalatoknál folytatott gyakorlati munkavégzését. A duális hallgató egyrésztől hallgatói jogviszonyban áll a felsőoktatási intézménnyel, másrésztől munkaviszonyban áll a duális partnervállalattal. A duális képzés rendszerében a hallgatók az alábbi ütemezés alapján vesznek részt [1. ábra].

Az akkreditált keretek között folyó duális képzés rendszerében a hallgató az 1-3. tanévben azaz az őszi és a tavaszi félévben is 13 hetet tölt az akadémiai oktatásban, amit 8 hét duális gyakorlat követ. Nyaranta 6 hét duális gyakorlat, majd 4 hét szabadság [nyári szünet] következik. A 7. félévben 15 hetes duális gyakorlaton van a hallgató. A duális képzés ideje alatt a duális hallgató a vállalattól

bért kap, melynek minimális mértéke hetente a minimálbér 15%-a. Ezt az összeget abban a hónapban is megkapja a hallgató, amikor nem végez munkát a duális gyakorlati helyen. A duális képzésbe bekapcsolt szakokra vonatkozóan kidolgozásra kerültek az ún. Duális Fehér Könyvek, melyek tartalmazzák a duális képzés általános készségeit, kompetenciáit, de emellett rögzítik az adott alapszak szakspecifikus készségeit, kompetenciáit is.

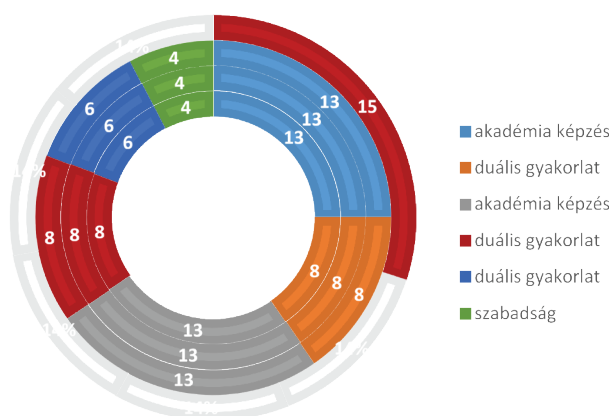
A duális képzés fenntarthatósági vonatkozásai

Az EU Com [2011] szerint „a vállalati társadalmi felelősségvállalás olyan értékrendszert képvisel, amelyre egy összetartóbb társadalmat lehet építeni, illetve a fenntartható gazdasági rendszer felé mutató átmenetet alapozni.” [EU Com, 2011/5].

A duális képzés is a társadalmi felelősségvállalás egyik eszköztárának tekinthető, hiszen a közös értékteremtés [creating shared value, CSV] jegyében partnerként működik együtt az akadémia szint az üzleti vállalkozásokkal

A duális képzés bevezetésének előzményei

A duális képzés bevezetésének egyik okaként a felsőoktatási képzési struktúra hiányosságai említhetők. Az akadémiai képzés keretein belül nincs sok lehetőség a vállalati szektor által igényelt ún. soft skill-ek megszerzésére, pedig a szakmai tudás mellett a munkaerőpiacon ezekre egyre nagyobb szükség mutatkozik. Általános vélemény, hogy a hazai felsőoktatás túl elméleti, magas az előadások száma és az oktatók többsége nem rendelkezik céges gyakorlattal. Másrészt a világban egyre erősödik a vállalatok társadalmi szerepvállalása, amely az oktatás e formájába való bekapcsolódásban

1. ábra: A duális képzés ütemezése Forrás: Szigeti; 2015/ 18. dia

és szervezetekkel. Ennek igénye és szükségessége már több stratégia dokumentumban került rögzítésre az elmúlt években:

- a 2011-2014-es időszakra elkészített, a vállalati társadalmi felelősségvállalásra vonatkozó uniós stratégiai anyag [EU Com, 2011]
- a 2013-ban elfogadott Nemzeti Fenntarthatósági Stratégia [Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács 2013]
- az új integrált fenntartható fejlődési és fejlesztési keretrendszer, az Agenda 2030. [Fenntartható Fejlődési Keretrendszer – Agenda 30 [2015]]
- a 2016-2020-ra elkészített Fokozatváltás a felsőoktatásban középtávú szakpolitikai stratégia.

A közös értékteremtés útján

A duális képzés érintettjei számára számos előnyt kínál a rendszer. A következőkben sorra vesszük a fontosabb értékteremtő tényezőket. A hallgatók felsőoktatási „éveik alatt megszerezik a munkahely által igényelt készségeket [pl. vezetési készség, kommunikációs gyakorlat, projektirányítási ismeretek], megismerik a vállalat kultúráját, szocializálódnak. Ez biztosítja azt, hogy a duális képzési rendszerből olyan versenyképes munkavállaló kerül ki a munkaerőpiacra, aki azonnal – több hónapos vagy akár több éves betanulási idő és költségárfordítás nélkül – képes teljes értékű munkát végezni.” [Balázsné, Zsupanekné [2016/136]]. A diákoknak a teljes képzési időre pénzkereset jár, ami csökkenti a család anyagi terheit is. A duális partnerszervezet szempontjából előnyt jelent, hogy munkaerőutánpótlást biztosíthat, s kipróbált, a vállalatra szocializálódott fiatal alkalmazhat, aki már ismeri a szervezetet, képes az azonnali, hatékony munkavégzésre. A fiatalok bevonásával ötletek, új ismeretek épülhetnek be, a cégek lépésről lépésre saját elvárásaik szerint tudják formálni a diákokat, ezáltal kiépíteni a kötődésüket. A partneri szervezetek javaslatai, igényei valós időben beépülnek az oktatásba, a közös kutatási eredmények tapasztalatai pedig azonnal hasznosulhatnak. Javulhat továbbá a cégek megítélése, hírneve és marketing értéke is. A kutatás mellett további együttműködési lehetőségekre nyílik lehetőség például közös programok, projektek, tananyagfejlesztések révén. A bevonás hatására fejlődnek mind az oktatók, mind a gyakorlati szakemberek és a megszerzett tapasztalatokat gyorsabban be tudják építeni a mindennapokba. A folyamatos visszacsatolásnak köszönhetően bővül

az egyetem képzési-és szolgáltatási palettája, valamint növekszik vonzereje és versenyképessége [Balázsné, Zsupanekné, 2016].

A közös értékteremtés jegyében számos előny azonosítható társadalmi szinten is. A következőkben ezen értékdimenziókat sorakoztatjuk fel: Erősödik a szektorok közötti együttműködés és bizalom, a közös kutatási eredmények és tapasztalatok valós időben hasznosulnak, támogatva a tudásmegosztást és az innovációt. Fejlődik a helyi közösségekkel a kapcsolat, a munkaerőpiaci elvárásokhoz igazodik a képzési rendszer, így csökken mind a munkaerőhiány, mind a munkanélküliség. Javul a munkakörnyezet, amely kihat az emberek jó közérzetére és jóllétére. Emellett segíti a felsőoktatás hatékony felkészülését a piaci szereplőkkel való aktív együttműködésen alapuló átalakulásra, illetve megújulásra. Mindezek pedig attraktívabbá és versenyképesebbé teszik hazánkat a nemzetközi szinten is.

Összefoglalás

A duális képzés bevezetésének egyik fő motivációja az volt, hogy igény mutatkozott hazánkban a cégre szabott, gyakorlattal rendelkező pályakezdő diplomások iránt. Az újabb kihívásokra és trendekre reagálva egyértelműen azonosíthatók a duális képzési formában a közös értékteremtés motívumai, amelynek köszönhetően egyre több ponton összefonódnak az érintettek mindennapjai. A felsőoktatás aktívabb bevonása a helyi gazdasági és társadalmi közegbe, az eddigi közös törekvések, akciók, az együtt alkotás, az együtt gondolkodás ereje vitathatatlan és jövőbe vezető, így kiemelt fundamentumát képezik a fenntartható oktatásnak, fejlődésnek, az innovációnak és a gazdasági növekedésnek egyaránt.

Irodalomjegyzék

Balázsné, M. L., & Zsupanekné, I. P. [2016]. **Duális képzés, mint a társadalmi felelősségvállalás új dimenziója** In: Csillag Sára (szerk.) *Alkalmazott Tudományok III. Fóruma: Konferenciakötet*. 993 p. Budapesti Gazdasági Egyetem [old.: 129-149]. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem.

Emberi Erőforrások Minisztériuma. [2016]. **Fokozatváltás a felsőoktatásban középtávú szakpolitikai stratégia 2016. Cselekvési terv 2016-2020.** Forrás: <http://www.kormany.hu/download/b/fa/11000/EMMI%20fokozatv%C3%A1lt%C3%A1s%20fels%C5%91oktat%C3%A1s%20cselekv%C3%A9si%20terv%20Sajt%C3%B3%20%C3%A9s%20Kommunik%C3%A1ci%C3%B3s%20F%C5%91oszt%C3%A1ly%2020170627.pdf>.

Európai Bizottság [EU com]. [2011. október 25.]. **A vállalati társadalmi felelősségvállalásra vonatkozó megújult uniós stratégia [2011-2014].** Forrás: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\[2011\]0681/com_com\[2011\]0681_hu.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com[2011]0681/com_com[2011]0681_hu.pdf).

Fenntartható Fejlődési Keretrendszer – Agenda 2030. [2015]. Forrás: <http://ensz.kormany.hu/a-2030-fenntarthato-fejlodesi-keretrendszer-agenda-2030->.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács. [2013]. **Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia.** Forrás: <http://www.nfft.hu/documents/1238941/1240162/Nemzeti+-Fenntarthat%C3%B3+Fejl%C5%91d%C3%A9si+Keretstrat%C3%A9gia>.

Renkó Zsuzsanna, B. A. [2018]. **A magántőke bevonásának hatásai a felsőoktatási képzési rendszerre. A duális képzési rendszer tapasztalatai.** Állami Számvevőszék elemzése. Budapest, Magyarország: Állami Számvevőszék.

A fenntartható fogyasztást ösztönző alternatív pénzmodellek

Szerző: Szemerédi Eszter PhD hallgató / Széchenyi István Egyetem, tudományos segédmunkatárs / MTA KRTK RKI NYUTO

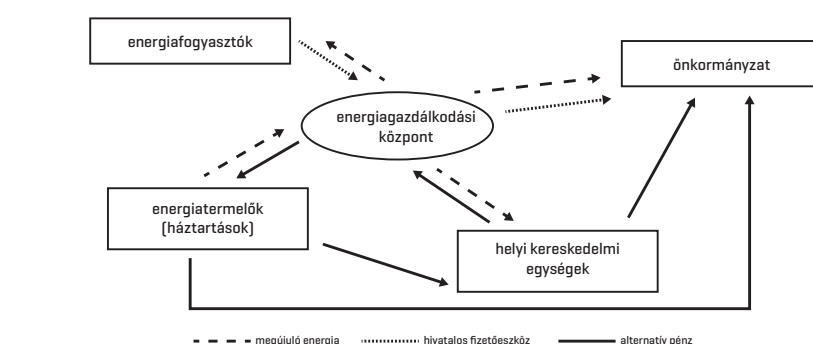
A társadalomtudósok egy jelentős része azon aggodalmának ad hangot, hogy „amennyiben nem változtatunk az emberi társadalom életmódján [a fogyasztási mintákon] és a termelés módján, az élet feltételei kerülnek veszélybe a Földön” [Karcagi-Kováts, 2009:113].

Felvetődik a kérdés, hogyan lehetne a nyugati civilizáció társadalmában a fogyasztási szokásokat fenntarthatóbb irányba alakítani? Kerekes Sándor [2012] hangsúlyozza, hogy a visszapattanó hatás elkerülése érdekében „a műszaki innovációkat társadalmi innovációknak kellene követniük. Ezek a társadalmi innovációk lennének hivatottak a fogyasztási szokásaink és a fogyasztási szerkezet megváltoztatására” [Kerekes, 2012:7]. Ilyen társadalmi innovációnak tekinthetők a tanulmányban bemutatásra kerülő kiegészítő alternatív pénzrendszerek. Céljuk a fenntartható fogyasztás, vagyis „a szolgáltatások és termékek oly módon történő felhasználásának ösztönzése, amely minimálisra csökkenti a természeti források és a mérgező anyagok használatát, valamint a hulladék- és szennyező anyagok kibocsátását az adott szolgáltatás illetve termék teljes életciklusa során” [Norwegian Ministry of the Environment, 1994]. A bemutatott modellek egy-egy technikai innováció kiegészítő folyamataként jelennek meg, újdonság értéküket az adja, „hogy a társadalomban felmerülő problémák és szükségletek megoldását célozzák meg, miközben új értékek és attitűdök jönnek létre” [Nemes-Varga, 2015, 434-444].

A közgazdaságtan azon alapelvein nyugszanak, mely szerint a gazdasági szereplők alapvetően ösztönzőkre reagálnak. A gondolkodásmódot és ezáltal a viselkedési stratégiákat olyan irányba terelhetik, ami jótékony hatású a helyi gazdaság teljesítménye és a környezet állapotának megőrzése szempontjából, azaz gazdasági veszteségek nélkül képesek a túlfogyasztás megfékezésére.

A kiegészítő alternatív pénz – fizetőeszköz funkciója mellett – olyan környezeti értékek hordozójává is válhat, melyek aztán a fenntartható fogyasztási minták kialakulásán keresztül fognak testet ölteni [Nagy, 2011].

Elsőként egy, a megújuló energiahasznosítási technológiához kötődő alternatív pénzrend-

1. ábra: A megújuló energia használatát és megosztását ösztönző kiegészítő alternatív pénz modellje

Forrás: Saját szerkesztés, 2019

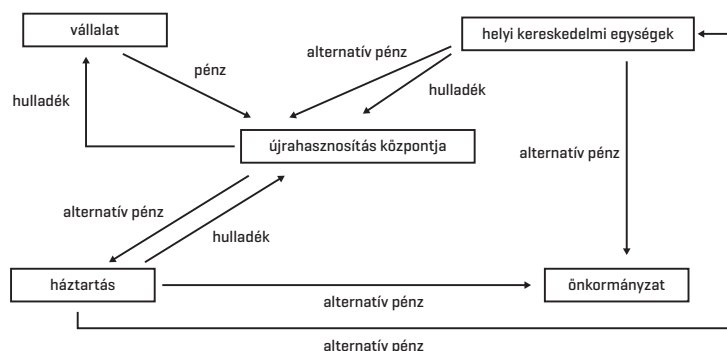
szert modellez a szerző. A magyar háztartások 2017-ben havi kiadásai több mint 20%-át háztartási energiára fordították, ez az arány csak néhány százalékkal kevesebb az élelmiszervásárlásra fordított összegnél [KSH, 2017]. A Nemzetközi Energia Ügynökség jelentése szerint a globális energiaigény egyre növekszik és ennek több mint 70%-át fosszilis energiahordozókkal elégítik ki [IEA, 2017]. A megújuló energiaforrások elterjedése azonban nem jelenti automatikusan az energiatakarékosság javulását. A visszapattanó hatás elkerülése érdekében a technikai innovációt egy társadalmi innovációnak kell követni. Az 1. ábrán látható modell egy olyan hálózat működését mutatja be, amelyben a megújuló energiaforrásból előállított villamosenergia termelését és megosztását alternatív pénzzel jutalmazzzák. A termelt többletenergia megosztásáért a háztartások és az egyéb termelő egységek meghatározott összegű alternatív pénzhez jutnak, amit a helyi vállalatok által előállított termékekre, helyi kereskedelmi egységekben költhetnek el és a helyi adó egy részét is megfizethetik ezzel az eszközzel.

Ez tehát egy olyan ösztönző, ami térben közelebb viszi egymáshoz a termelést és a fogyasztást és a jelenleginél egy fenntarthatóbb fogyasztási gyakorlatot eredményez [Prónay-Málovics, 2008]. A rendszer – amelltt, hogy ösztönzi a megújuló energiára való áttérést és a helyi termékek fogyasztását – hozzájárul egy energiatermelés szempontjából autonóm település megteremtéséhez is. A kialakuló rendszer magával vonja a felelős fogyasztás elvének elterjedését [Varga, 2016] és beépülését a társadalom értékrendjébe, egyúttal a fogyasztás mennyisége helyett

annak minőségére irányítja a figyelmet [Kocsis és Harangozó, 2018; Pintér, 2019]. A bemutatott modellen alapszik a Spectral Energy pilotprojektje a Jouliette, melyet 2017. szeptemberében indítottak el Amszterdam De Ceuve közösségében. A közösségben 150 napkollektor üzemel, éves szinten 36 ezer kWh energiát termelnek. Az energiatermelők a hálózaton belül megosztott energiáért meghatározott összegű „Jouliette” egységet kapnak kompenzációként, ezt a helyi kereskedelmi egységekben költhetik el [De Ceuve, 2017].

A fenntarthatóság szempontjait szem előtt tartó fogyasztó a termék hasznosságának megállapításakor figyelembe veszi pl. a termék életciklusát, a csomagolóanyagot és a szállítási távolságot. Emellett a számára szükségtelenné vált terméktől kevésbé környezetkárosító módon szervezett szelektív hulladékgyűjtési programon keresztül válik meg. A kiegészítő alternatív pénz bekapcsolásával egy szelektív hulladékgyűjtési lánc alakítható ki, melyben a háztartásokat az újrahasznosítás céljából összegyűjtött hulladék mennyisége alapján meghatározott összegű alternatív pénzzel jutalmazzzák. A folyamatot a 2. ábra szemlélteti.

Az előbbi példához hasonlóan a szelektív hulladékgyűjtési láncba bekapcsolt alternatív pénz a Latouche [2011] által is sürgetett [re]lokalizáció folyamatát indíthatja el. A háztartások az újrahasznosításért kapott kiegészítő pénzt a helyi vállalatok által előállított termékekre és a helyi adó befizetésére fordíthatják. Az újrahasznosítással összegyűjtött hulladékot a központi szerv továbbadja a résztvevő vállalatoknak „zöld inputként”, ezért tőlük pénzt

2. ábra: Az újrahasznosítást ösztönző alternatív pénz modellje Forrás: Saját szerkesztés, 2019

kap, ami a kibocsátott alternatív pénz fedezeteként szolgál. A helyi kereskedelmi egységek az alternatív pénzt felhasználhatják az egymás közti kereskedelem lebonyolítására és a helyi adó kiegyenlítésére. A lánc minden egyes szereplője profitál a folyamatból.

A bemutatott hulladék gyűjtési lánc sikeres példaként szolgál az amszterdami központtal rendelkező WastedLab program. A WastedLab projekt 2015-ben indult, azóta éves szinten több mint 8000 kg műanyagot gyűjtöttek össze és adtak le a Wasted központokban [WastedLab, 2019]. Egy 2016-os felmérés során, melyet a Wasted felhasználók körében végeztek, a megkérdezettek több mint 50%-a értett egyet azzal a kijelentéssel, hogy a csatlakozást követően változtatott hulladékkezelési szokásain. További 23%-uk állította, hogy műanyag fogyasztását jelentősen csökkentette a program következtében [The Guardian, 2016].

Az Eunomia tanácsadó cég 2014-es kutatása az újrahasznosítást ösztönző programok sikerességéről vegyes eredményeket mutat. Nem állítható egyértelműen, hogy a kiegészítő alternatív pénzt bekapcsoló ösztönző programok sikeresebbek lennének más hasonló kezdeményezésnél. Francesca Miazzo, a WastedLab alapítóinak egyike azonban egy 2016-os interjúban kihangsúlyozta, hogy azokat szeretnék ilyen módon bevonni, akik alapvetően nem foglalkoznak az újrahasznosítás témakörével. Céljuk egy társadalmi szerződés kialakítása a fogyasztók, a helyi kereskedelmi egységek, a vállalatok és az újrahasznosítás központja között [The Guardian, 2016].

Ez igazolja azt az álláspontot, mely szerint a fenntarthatatlan fogyasztás mintáinak lerombolásához már nem elegendő környezetünk pusztulásának tudatosítása. „A pusztulás víziója már közhely, a megmentés is könnyen azzá válhat” [Tóth, 2017:45]. Ha a fenntarthatóság szempontjait figyelembe vevő döntéseket és cselekedeteket a kiegészítő pénzzel jutalmazzuk, akkor a fogyasztó pozitív élményt társít majd ezekhez a tevékenységekhez, így

ezek rendszeressé válhatnak és egyre szélesebb körben terjedhetnek el.

A kiegészítő alternatív pénzek abból a célból való felhasználása, hogy az emberek cselekedeteit a fenntarthatóság irányába mozdítsa el a döntéshozók és közösségek ösztönző eszköztárának egy új eleme lehet. A környezeti és társadalmi szempontból hasznos innovációk térnyerése nem lehetetlen [Harangozó et al., 2018], ugyanakkor e rendszerek hatékony működéséhez elengedhetetlen a megfelelő intézményi, jogi és szabályozási háttér, tehát jelentős szemléletbeli és szakpolitikai támogatásra is szükség van. Az alternatív irányzat képviselői a hagyományos technooptimista nézőponttal szemben az emberi viselkedésre és annak ökológiai következményeire helyezik a hangsúlyt [Karcagi-Kováts, 2008; Karcagi-Kováts – Kuti, 2012] és a fogyasztási minták alapvető megváltoztatását várják [Borzán-Szekeres, 2018].

Irodalomjegyzék

- Borzán, A. – Szekeres, B. [2018]: **Meeting the environmental information needs in the light of the accounting reports of Hungarian and Romanian enterprises.** In: Monika, Gubanova [szerk.] Legal, economic, managerial and environmental aspects of performance competencies by local authorities, 2017: 5th international scientific correspondence conference, Slovak University of Agriculture in Nitra, 37-44. o.
- Harangozó, G., Csutora, M., & Kocsis, T. [2018]. **How big is big enough? Toward a sustainable future by examining alternatives to the conventional economic growth paradigm.** Sustainable Development, 26(2), 172-181.
- Karcagi-Kováts A. [2008]: **Az anyagáram elemzés indikátorai és alkalmazásuk lehetőségei az agrár- és fenntarthatósági stratégiákban.** In: PE Georgikon Kar 50. Georgikon Napok pp. 1-8, ISBN: 9789639639324
- Karcagi-Kováts A. [2009]: **Az MFA mutatók alkalmazásának lehetőségei a települési fenntarthatóság jellemzésében.** Agrártudományi Közlemények, 34. szám, 107-116. o.

Karcagi-Kováts, A. – Kuti, I. [2012]: **A készletek általános elmélete és a fenntartható fejlődés.** Magyar Tudomány 173: 2 pp. 216-225.

Kerekes S. [2012]: **A környezetügy ötven éve.** In: Kerekes S. – Csutora M. [szerk]: Fenntartható fogyasztás? Trendek és lehetőségek Magyarországon. Aula Kiadó, Budapest, 5-21. o.

Kocsis, Tamás; Harangozó, Gábor [2018]: **Mekkora az elég nagy a gazdaságból?: A hagyományos gazdasági növekedés paradigmájának főbb alternatívái a fenntartható jövő szempontjából.** In: Parádi-Dolgos, A; Fertő, I; Marjainé, Szerényi Zs; Kocsis, T; Bareith, T [szerk.] Környezet – Gazdaság – Társadalom: Tanulmányok Kerekes Sándor 70. születésnapja tiszteletére. Kaposvár, Magyarország: Kaposvári Egyetem Gazdaságtudományi Kar, [2018] pp. 106-119, 14 p.

Latouche S. [2011]: **A Nemnövekedés diszkrét bája.** Savaria University Press, 138 o.

Nemes, G. – Varga, Á. [2015]: **Társadalmi innováció és társadalmi tanulás a vidékfejlesztésben – sikerek, problémák, dilemmák,** In: Veresné Somosi, M. [szerk.]: „Mérleg és Kihívások” IX. Nemzetközi Tudományos Konferencia, Konferencia kiadvány, Miskolc, pp. 434-444.

Norwegian Ministry of the Environment [1994]: **Report of the Symposium on Sustainable Consumption,** Oslo

Pintér T. [2019]: **The Economic Determinants of Cancer: the Results of a Statistical Analysis.** In: Karlovitz J. T. [ed.]: New Researches from Business Studies. International Research Institute. Komárno, 133-140. o.

Prónay Sz. – Málovics Gy. [2008]: **Lokális és fenntartható fogyasztás.** In: Lengyel I. – Lukovics M. [szerk.]: Kérdőjelek a régiók gazdasági fejlődésében. JATEPress. Szeged, 84-203. o.

Tóth G. [2017]: **Humánökonómiát az oktatásba?** In: Bodor M. – Kerekes S. – Zilahy Gy. [szerk.]: Jót, s jól! 26 tanulmány a fenntarthatóságról, Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete, 40-47. o.

Varga J. [2016]: **A valódi jólét gazdasága és versenyképességének mérése.** In: Nagy Zita Barbara [szerk.] LVIII. Georgikon Napok: Felmelegedés, ökolábnym, élelmiszerbiztonság. Keszthely. Magyarország. Pannon Egyetem Georgikon Kar. pp. 530-542. p. 13.

De Ceudel [2017]: **Solar energy & the Jouliette.** <https://deceudel.nl/en/about/sustainable-technology/>

TheGuardian[2016]: **Freecoffeeandhalfpricebike repairs: Amsterdam its recyclers.** <https://www.theguardian.com/sustainable-business/2016/dec/13/amsterdam-dutch-recycling-plastics-local-currency-cities-foundation-wasted>

Középpontban az aktív és az ökoturizmus

Elméleti összefoglaló

Szerző: Dr. Happ Éva egyetemi docens / Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar

A szabadidős turizmus, mint a turizmus alapvető formája, mindazokat a turisztikai tevékenységeket magában foglalja, amelyet az emberek szabadidejükben, saját döntéseik alapján végeznek [Michalkó, 2004]. A turisztikai termékeket aszerint, hogy mihez kapcsolhatók leginkább tér-, csoport- és tevékenység-specifikus csoportba sorolhatjuk. A döntően természeti adottságokra épülő turisztikai termékek a térspecifikus turisztikai termékek csoportjába tartoznak, így az ökoturizmus is, amely természeti területeken történő, olyan felelősségteljes utazást jelent, ahol a természet megóvása és a helyi lakosság jólétének fenntartása a cél. Azok a termékek, amelyeknek a középpontjában az igénybevétel során jelentkező turisztikai tevékenység sajátosságai állnak, a tevékenység-specifikus csoportba sorolhatók. Az aktív turizmus és a hozzásorolt kerékpáros-, vízi-, lovas- vagy horgászturizmus ebbe a csoportba tartozik [Michalkó et al., 2011].

Aktív turizmus

Az aktív turizmus az a fajta turisztikai tevékenység, ahol a turista magatartását cselekvő, tevékeny folyamatok jellemzik [Michalkó, 2004].

Az Active-Tourism Organisation megközelítése szerint, az aktív turizmus „egy olyan felelős utazási forma, amely fizikai és mentális részvételt is igényel a turista részéről a fenntarthatóság, a biodiverzitás védelme és a kultúra megőrzésének kritériumait maximálisan figyelembe véve. A turisztikai termék fontos részei a rekreáció és oktatás, a tisztelet és szemlélődés, illetve egy helyi szakértő – professzionális túravezető – aktív részvétele az adott utazás során.” Az aktív turizmus egy új utazási filozófiának is tekinthető, amely ötvözi a kalandtúrát, az ökoturizmust és a kulturális szemléletet. 3 fő célja van: a rekreáció, az oktatás-tanulás és a – helyi szinten lecsapódó – haszon.

Ökoturizmus

A Természetvédelmi Világszövetség 1996-ban az alábbiak szerint fogalmazta meg az ökotu-

Vízitourizmus	Horgászturizmus	Lovasturizmus
Kerékpáros-turizmus	Vadászturizmus	Síturizmus
Golfturizmus	Természetjárás	Egyéb [pl. extrém-turizmus]

Az aktív turizmus fogalomkörébe tartozó turisztikai termékek Forrás: Michalkó, 2004

rizmus definícióját: „az ökoturizmus a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás káros hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz juttatásával”.

A Turisztikai Világszervezet [World Tourism Organization, UNWTO] meghatározása alapján az ökoturizmusnak öt fontos jellemzője van:

- Magában foglalja mindazon turizmusformákat, amelyek során a fő motiváció a természet megfigyelése, illetve a természeti területek hagyományos kultúrájának elismerése.
- Edukációs és interpretációs jellemzőket tartalmaz.
- Általában [nem kizárólag] kis csoportokban szervezett és kis, helyi tulajdonú vállalkozások által menedzsel.
- Minimalizálja a természetre és a társadalmi-kulturális környezetre gyakorolt negatív hatásokat.

- Támogatja a természeti területek védelmét [gazdasági előnyök/bevételek, munkahelyteremtés, természeti és kulturális értékek elismertségének növelése].

Az aktív és az ökoturizmus összehasonlítása

Az aktív turizmus hasonló célokkal rendelkezik, mint az ökoturizmus, de míg az ökoturizmus térspecifikus turisztikai termék, azaz a meglátogatott terület természeti adottságai állnak a középpontjában, addig az aktív turizmus tevékenység-specifikus, azaz a turista által végzett tevékenységek határozzák meg. Az aktív turizmus aktív fizikai és szellemi részvételt igényel, a meglátogatott desztinációtól függetlenül. Így, miközben az ökoturizmusról csak „zavartalan természetes környezetben” beszélhetünk, az aktív turizmusban való részvétel természeti környezetben és a „városi dzsungel” közepén is lehetséges.

A magyar háztartások körében 2016-ban elvégzett felmérés szerint a belföldi utazáson részt vevő háztartások fő motivációi között az aktív-turizmus 6,5%-os értéket ért el [MTÜ, 2016].

		Aktív turizmus	Ökoturizmus
Jellemző	Utazás helye	természeti környezet, amely városi környezet is lehet	természeti környezet
	Utazás motivációja	aktív turizmushoz kapcsolódó tevékenységek, amelyek a kulturális turizmushoz is kapcsolódhatnak, mint a kultúra, zene, konyhaművészet, kézművesség	természeti környezet megismerése, élménykeresés
	A látogatás során kialakult hozzáállás	a turista aktív fizikai és mentális bevonódását is jelenti	inkább mentális bevonódás, fizikai kikapcsolódás
Közös célok		Az ökoturizmus és az aktív turizmus kiemelt figyelmet fordít a természet és biodiverzitás iránt. A természet szépségének megőrzését mindkét típusú turizmus támogatja. Mind az ökoturisták, mind az aktív turisták igénye, hogy az utazási élmény részeként újdonságokat és egyediséget fedezzenek fel.	

Forrás: saját szerkesztés az Active-Tourism Organisation alapján

Ebbe beletartozik:

- a természetjárás ➔ természeti látnivalók megtekintése, látogatóközpontok, arborétumok, nemzeti parkok felkeresése [3,0%]
- az aktív szabadidős tevékenység ➔ gyalogtúrázás, kerékpározás, síelés, kalandpark felkeresése, lovaglás, vízitúrázás, egyéb sportolási tevékenység [2,5%]
- a horgászat, vadászat [1,0%].

A főutazások [azaz a legfontosabbnak tekintett utazás] meghatározó motivációja belföldön és külföldön egyaránt a strandolás, a napfény és a víz élvezete. A belföldi főutazáson részt vevők fő céljai között az aktív turizmus az ötödik leggyakrabban megemlített motiváció-csoport volt [8,7%].

A főutazások alatt végzett tevékenységeket vizsgálva – az említési gyakoriság alapján – a tevékenységek rangsorát a passzív pihenés vezeti [66,7%], nem sokkal lemaradva a második helyen a strandolás, fürdőzés, élményfürdőzés, aquapark felkeresése szerepel [65,2%]. Az aktív turizmushoz köthető tevékenységek közül az alábbiak jelentek meg:

gyalogtúrázás	18,9%
kerékpározás	11,3%
vízitúrázás, vízi sportok végzése	10,3%
nemzeti parkok felkeresése, természeti látnivalók megtekintése, panorama élvezete	8,9%
egyéb szabadidős tevékenység, egyéb sporttevékenység végzése	8,2%
horgászat, vadászat	4,8%
lovaglás	3,4%

Forrás: MTÜ, 2016

Aktív turista motivációja több elemből tevődik össze:

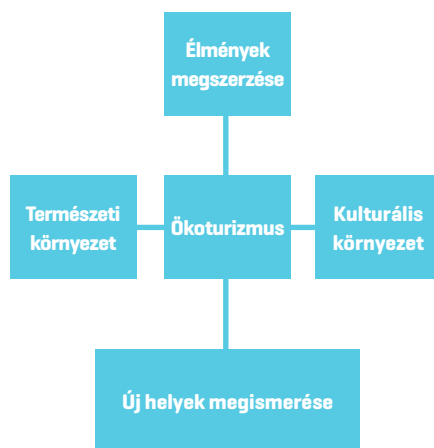

Forrás: saját szerkesztés Csapó [2016] alapján

Az aktív turizmusnak hazánkban jellemzően a belföldi vendégek hódolnak, néhány termék

esetében azonban meghatározó a külföldi vendégek aránya. A természetjáró, aktív turizmus jelentőségét elsősorban az adja, hogy a turizmus ezen formája esetén a költség 66%-a a felkeresett desztinációban marad. A természetjáró, aktív turisták ezen felül a többi szegmensnél jobban támaszkodnak professzionális szolgáltatásokra, szívesebben vesznek igénybe utazásaik során szakvezetőket, oktatókat, tour operatorokat [European Travel Commission, 2017].

Az ökoturista motivációja szintén többelemes:

Forrás: saját szerkesztés Michalkó et al., [2011] alapján

Az ökoturisták általában 35 év feletti és kicsit nagyobb arányban nők. Az utazás során végzett – igen sokféle – tevékenység közül kiemelkedik a túrázás, valamint a növény- és állatvilág megfigyelése [MT ZRT, 2014].

A turizmus fenntarthatósága kettős: úgy kell megőrizni a vonzerőket a következő generációk számára, hogy közben biztosítjuk a turizmusban tevékenykedő vállalkozók befektetésének megtérülését, cégük eredményeinek javulását. A fenntartható turizmusnak három szempont alapján kell működnie hosszú távon: ökológiailag elviselhetőnek, gazdaságilag kivitelezhetőnek, etikai és szociális szempontból a helyi lakosságra nézve méltányosnak kell lennie [Tempel, 1999]. Ha ökoturizmusról beszélünk, szinte minden esetben találkozunk a fenntarthatóság kérdésével is. Ez az a turisztikai termék, amely megpróbálja megvalósítani az ökológiai, gazdasági, társadalmi szempontból is a fenntarthatóságot, miközben turisztikai attrakciókat mutat be és szolgáltatásokat nyújt. Az ökoturizmus azonban nem egyenlő a fenntartható turizmussal, csak a fenntarthatóság alapelveit maximálisan megpróbálja figyelembe venni. Ez egy speciális kínálat is vezet, hiszen az ökoturizmus nem kizárólagosan a kereslethez, a turisták igényeihez iga-

zodik, hanem a környezeti értékek védelméhez és az ehhez kapcsolódó szolgáltatásokhoz is [Michalkó et al., 2011].

Irodalomjegyzék

- Csapó J. [2016]: **Az aktív turizmus keresletének vizsgálata a turizmus legújabb trendjeinek tükrében**, START, 1.2., PTE.
- European Travel Commission [2017]: **Travel segments: Nature-active traveller**, <https://etc-corporate.org/reports/etc-snapshots-travel-segments-nature-active-traveller/>
- <http://www.active-tourism.com/HomeFrame-sOrg.html>.
- International Union for Conservation of Nature, <http://www.iucn.org/>.
- Magyar Turisztikai Ügynökség [2016]: **A magyar háztartások utazási jellemzői**, https://mtu.gov.hu/documents/prod/A_magyar_haztartasok_utazasai_2016_kivonat.pdf
- Magyar Turizmus Zrt. [2014]: **Ökoturizmus**, <https://mtu.gov.hu/documents/prod/MINTEL-okoturizmus.pdf>.
- Michalkó et al [2011]: **Turisztikai terméktervezés és fejlesztés**, PTE.
- Michalkó G. [2004]: **A turizmuselmélet alapjai**, Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár.
- Tempel, K. G. [1999]: **Nachhaltiger Tourismus. Zur karriere eines themas auf der globalen buhne der umwelt und entwicklungs-politik**, Tourismus Journal. 3. 4. pp. 471–479.
- World Tourism Organization, <http://www.unwto.org/>.

Ökoturisztikai törekvések a Tisza-tónál

Szerző: Sikó Botond PhD-hallgató / Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola

Bevezető gondolatok

A hazai tóturizmus kapcsán sokszor a fejlett idegenforgalmú Balaton és a fővároshoz közeli Velencei-tó után esik csak szó Magyarország második legnagyobb taváról, a Kiskörei víztározó nevet is viselő 27 km hosszú és 127 km² területű, mesterséges Tisza-tóról. Jóllehet, hogy Budapesttől nehezebben érhető el, és idegenforgalma is nagyban különbözik a többi tavunkétól, viszont pont ezek a tulajdonságai, valamint izgalmas és páratlan élővilága teszi a hazai ökoturizmus egyik kedvelt és egyre népszerűbb célpontjává. Az elmúlt évtizedben a tó mentén elindult a természet iránt érdeklődők igényeit kiszolgáló létesítmények kialakítása. Jól mutatja ezt a fejlődést, hogy 2010-ben a Tisza-tó régió kereskedelmi szálláshelyein eltöltött 93 ezer vendégéjszaka 2017-re majdnem megnégyesződött, 367 ezer éjszakára nőtt. Nőtt a korábban elenyésző számú külföldi látogatók száma is: míg 2010-ben a külföldiek aránya a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számában csupán 18% volt, ez 2017-re 27%-ra nőtt [KSH, 2010 és 2017].

Fejlesztési törekvések a tó környékén

A Tisza-tó szolgáltatásainak kialakítása a 2000-es évek második felében vált intenzívvé. A régió 1998-ban lett kiemelt üdülőkörzet, megalakult a túráközpont-hálózat, és aktív TDM-együttműködés kezdődött. 2010-ben megérkezett az első nagy nemzetközi siker, mivel a tó elnyerte az Európai Bizottság „Kiváló Európai Desztinációk” díját [Turizmus Online, 2010]. 2012-ben megnyílt a poroszlói Ökocentrum, mely már a megnyitás évében 155 ezer látogatót fogadott, ez a szám 2018-ban meghaladta a 220 ezret [heol.hu, 2018]. Ahogy az egész Tisza-tó, úgy az Ökocentrum is egy komplex szolgáltatásokat kínál, számos érdeklődést kielégítő létesítmény. Központi eleme a 735 ezer literes édesvízi akvárium, a kiállítás emellett számos hullót és kételtűt mutat be, valamint hangsúlyosan tartalmazza a Tisza-tó élővilágának részleteit. Az Ökocentrum egyik fő célkitűzése a gyakorlati oktatás megvalósítása, melyhez előadóterem és egy nemrég korszerűsített háromdimenziós vetítőterem is kapcsolódik. Az Ökocentrum

Egy valódi tavi öko-szálláshely: az abádszalóki Tündérfátyol Szállodahajó
[forrás: szerző saját felvétele, 2018. 05. 01.]

ezen kívül baromfiudvarral, állatkerttel és saját kikötővel rendelkezik, ahonnan kishajóval lehet felfedezni a Tisza-tó rejtelmét.

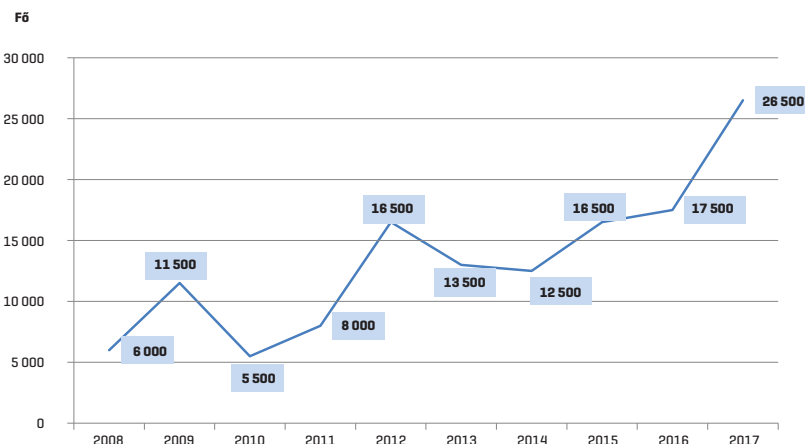
A sokrétű turizmus egyik meghatározó eleme a kerékpáros turizmus. A régió területén halad át az Eurovelo Nemzetközi Kerékpárút. A Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság Kiskörei Szakaszmérnöksége évek óta számolja a Kiskörei Vízlépcső üzemű hídján kerékpárral átkelő turisták számát, mely statisztika jól tükrözi a környék biciklis turizmusának folyamatos fejlődését. 2010 óta az átkelések száma több mint négyszeresére nőtt [kotivizig.vizugy.hu, 2019].

A Tisza-tó turisztikai potenciálja

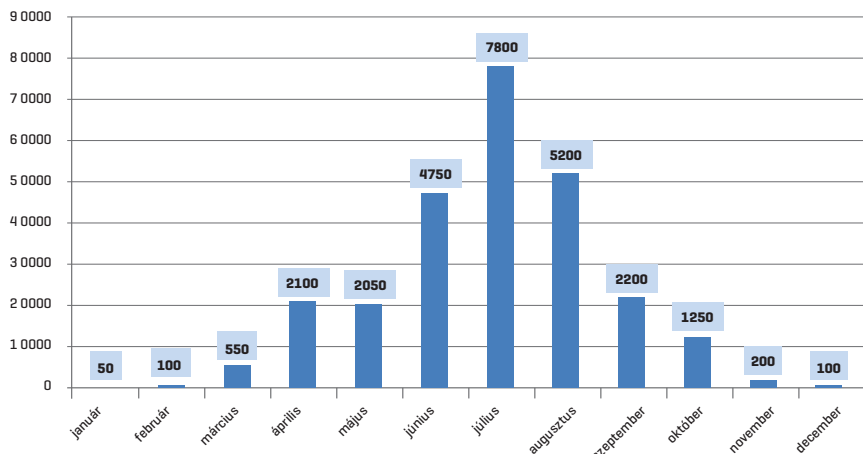
A Tisza-tó területének több mint hét hektáros részét a Hortobágyi Nemzeti Park része-

ként 1999 óta védett területként, az UNESCO Világörökségeinek sorában tartják nyilván. Ennek a területnek az északi részén található a Tiszafüredi Madárrezervátum, mely különleges élővilágával külföldi és belföldi turisták vonzerjének számít. A Tisza-tó területe öt medencére osztható, mely hangulatos vízi útjaival összekötve egy egységet képez, de külön-külön más és más különlegességekkel is várja az ökoturizmus kedvelőit.

A tó változatos turisztikai kínálata nem csupán a medencék különbözőségében nyilvánul meg. A tó körül változatos programlehetőségekkel várják a látogatókat, melyek sokszínűsége egyrészt megkülönbözteti a Tisza-tó térségét az ország többi turisztikai desztinációjától, másrészt pedig a látogatók széles körét vonzza a régióba. A Tisza-tó körüli szolgál-

1. ábra: A kiskörei duzzasztóművön áthaladó kerékpáros turisták száma [2008–2017]
[forrás: KötVízlg weboldal, saját szerkesztés, lekérdezve: 2019. 03. 25.]

2. ábra: A kiskörei duzzasztóművön áthaladó kerékpáros turisták száma havi bontásban [2017]
[forrás: KötVízlg weboldal, saját szerkesztés, lekérdezve: 2019. 03. 25.]

tatók nagy hangsúlyt fektetnek a családbarát vendéglátásra, a vízi-, kerékpáros- és lovas-turizmus népszerűsítésére, illetve megjelentek kutyabarát kezdeményezések is. A vízi turizmus területén is mindenki megtalálja a magának valót, mivel a Balatonnal ellentétben ezen a tavon belsőégű motorral is szabad közlekedni, bérelt csónakkal bejárhatja a csatornákat, de vitorlázhat és sétahajózhat is. Ugyanez a helyzet a vendéglátás és a szálláshelyek tekintetében is. A tó körül számos vendégház, apartman és kisebb panzió várja a vendégeket, de a magasabb igényű vendégek három- és négycsillagos hotelek közül is választhatnak. Kétségtelen, hogy a Tisza-tó legnagyobb erőssége a különleges környezeti adottságokra épülő turisztikai szolgáltatások sokszínűségében rejlik. Ehhez társul egy pozitív szemléletű fejlesztési folyamat, valamint aktív marketingtevékenység is.

A terület turizmusának gyengeségei között elsősorban az infrastruktúra hiányosságait lehet említeni. Ezalatt elsősorban a rossz úthálózat okozta, lassú megközelíthetőség, a fővárostól való távolság, valamint az attrakciók elszigeteltsége értendő. A tó partja ritkán lakott, mely pozitívum a természeti jelleg fenntartása és az élőhelyek megóvása érdekében. A települések, látnivalók, szolgáltatók közti átjárás viszont nagyrészt csak saját autóval oldható meg. Emellett az aktív marketingkampány ellenére hiányzik egy közös, összefoglaló védjegy és központi internetes felület, amely tartalmazza a Tisza-tó környékének szolgáltatásait, programkínálatát és attrakcióit.

A terület turizmusának fő lehetősége az országon belüli egyediségében rejlik. A Tisza-tó a Balatonnal és a Velencei-tóval összehasonlítva teljesen más célokat szolgál, más motivációval rendelkező turistákat vonz. Ide érkeznek azok, akik természetközelségre,

csendre, ismeretterjesztő információkra és aktív pihenésre vágnak.

A felkínált programok közül számos a szabadtéri attrakció, ami magában hordozza a szezonálisitást, azonban az időjárás nagyban befolyásolja a kültéri rendezvényeket. Továbbá, mivel a régió fő erőssége és lehetősége a természetközeli nyugalomra vágyó látogatók megnyerése, a túlzottan fejlődő turizmus veszélyeztetheti ezt a közeget, annak különlegességét és speciális vonzerejét.

Összefoglalás és kitekintés

A Tisza-tó a hazai turisztikai piacon jól elkülönülő vízi turisztikai kínálattal rendelkezik, melyben számtalan olyan elem megtalálható, amelyek ilyen formában és módon egyetlen más hazai tó esetében sem érhetők el. A tudatos fejlesztések eredményei a folyamatosan emelkedő számadatokban egyértelműen látszanak. A közös marketingpolitika részeként szükség lenne egy helyi minőségi védjegy megalkotására. Ez egyrészt a Tisza-tóhoz kapcsolódó, a tó turisztikai tematikájának megfelelő szolgáltatókat kapcsolná össze, másrészt egyértelmű igazolásként szolgálhatna a látogatóknak, hogy az adott termék vagy szolgáltatás megfelel a hely szellemének és célkitűzéseinek. A közös marketingpolitika és védjegy részeként szükség lenne továbbá egy közös, többnyelvű weboldalra, mely a térség turizmusának összes szereplőjét, valamint az aktuális információkat, programajánlatokat tartalmazhatná.

A fejlesztési tervek a mai napig folytatódnak, melyben nagy szerepet vállal a Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanács is. A tervek közt van többek között egy raftingpálya kiépítése, az Ökocentrum fejlesztése, valamint rövidesen az egész tó körbebiciklizhető lesz [szoljon.

hu, 2018]. A célok közt szerepel a gasztronómiai, sport és zenei rendezvények kínálatának bővítése, valamint a szezonális csökkenésének érdekében a konferenciaturizmus fejlesztése is. A Tisza-tó térsége a szomszédos Hortobágygal, kiemelt fejlesztési térségként, közös munkával igyekszik a régió turizmusfejlesztésére. Ez például horgászturisztikai fejlesztésekben, egy új cölöpházás falu megvalósításában, a környező strandok korszerűsítésében, de a térség vonzerejének a környező megyékben történő népszerűsítésében is megnyilvánul [turizmus.com, 2019].

A fentiekén kívül fontos cél lenne az infrastrukturális tulajdonságok javítása, egyrészt a régió megközelíthetőségének, úthálózatának fejlesztése, másrészt a tó körüli közlekedés egyszerűbbé tétele, újragondolása. Minden fejlesztést a megfelelő mértékben és a helyi érintettekkel egyeztetve kell megtenni, mivel a tó optimális turisztikai adottságai csak így maradhatnak fent, és a fejlesztésekből végül együtt profitálhat a helyi közösség, az egész régió gazdasága, az ország turizmusipara, belföldi és nemzetközi vendégköre egyaránt.

Irodalomjegyzék

- Jelentés a turizmus 2010. és 2017. évi teljesítményéről, KSH, 2010. és 2017.
- Tisza-tavi Ökocentrum Poroszló, Kiemelt projekt, Megvalósíthatósági tanulmány, NFÜ, 2018.
- Dávid, L. – Michalkó, G. [szerk.] [2008]: **A Tisza-tó turizmusa**, Magyar Turizmus Zrt.
- Remenyik, B. [2011]: **Turizmus-ökológiai vizsgálatok [humánökológia, tájökológia, településökológia] a Tisza-tónál**, In: Michalkó G., Rátz T. [szerk.]: A turizmus dimenziói: humán, ökonómia, politika. Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola.
- Remenyik, B. – Dávid, L. [2010]: **Ecotourism of the Lake Tisza**, In: Acta Academiae Beregsasensis, IX. évfolyam 3. kötet.
- KötVízlg weboldal, lekérdezve 2019. 03. 25.
- Nimfea Természetvédelmi Egyesület weboldala, lekérdezve 2019. 03. 28.
- heol.hu weboldal, 2018. 12. 19., lekérdezve 2019. 03. 28.
- Origo weboldal, 2010. 09. 28., lekérdezve 2019. 03. 31.
- sokszinuvidék.24.hu weboldal, 2018. 09. 07., lekérdezve: 2019. 03. 30.
- szoljon.hu weboldal, 2018. 10. 18., lekérdezve: 2019. 04. 01.
- Turizmus Online weboldal, 2010. 04. 26., lekérdezve: 2019. 03. 27.
- turizmus.com weboldal, 2019. 03. 26., lekérdezve: 2019. 04. 01.

Az ökoturizmus kifejezés értelmezése

Hogy fogalmazz a szakma és a fiatal generáció?

Szerzők: Dr. Tóth Éva adjunktus és Dr. Poór Judit egyetemi docens / Pannon Egyetem Georgikon Kar

A '80-as években, a világban mindenütt a fenn-
tartható gyakorlatok kerültek előtérbe, a
ökoturizmus jelenségének kiteljesedéséhez
vezetett. Az ENSZ Turisztikai Világszervezete
[United Nations World Tourism Organization –
WTO] és Környezetvédelmi Programja [United
Nations Environment Programme – UNEP] a
2002. évet az ökoturizmus évének nyilvání-
totta. Egyesek szerint az ökoturizmus nem
más, mint természetjárás, néhányan a nem-
zeti parkok felkeresésével azonosítják, mások
az értékeket megóvó, a célterületek fej-
lődését elősegítő, felelősségteljes kirándulás-
ként határozzák meg. Számítalan értelmezése
látott már világot, melyek többé-kevésbé
hasonló alapelemeket tartalmaznak. Nincs
nemzetközileg elfogadott és használt defini-
ciója, ez is az oka annak, hogy a médiában – de
sokszor még a szakemberek körében is – hely-
telenül használják ezt a manapság oly divatos
kifejezést [Tóth, 2016].

Az évek során változó és különböző nézőpontokat taglaló ökoturizmus definiálására számos példát találni:

- Az első definíció Ceballos-Lascuirain [1987] nevéhez fűződik, aki szerint az ökoturizmus *„egy olyan utazás a viszonylag háborítatlan és szennyeződésmentes természeti környezetben, amelyben a gyönyörködés, a felüdülés és a tanulmányozások tárgyát képezi a táj, benne a növény- és állatvilág – éppúgy, mint a létező kulturális tájjelemek – ezek akár a múltban, akár a jelenben képződtek”*.
- Ziffer [1989] megfogalmazása szerint „Az ökoturizmus a turizmus olyan formája, melyet elsősorban a terület természeti története, beleértve az őshonos kultúrákat, inspirál. Viszonylag fejletlen területeken megy végbe, a vadon élő állatok és természeti erőforrások megzavarása nélkül, hozzájárul a meglátogatott terület megőrzéséhez és a helyiek életminőségének javításához”.
- Boo [1991] definíciója szerint „Az ökoturizmus olyan természeti turizmus, mely állapot biztosít a védett területek megőrzéséhez, munkahelyeket teremt, és környezeti nevelést nyújt”.
- Boyd – Butler [1996] szerint: „Az ökoturizmus a turizmus azon formája, mely elő-

térbe helyezi a környezetvédelmi elveket, és ahol a hangsúly a természeti terület megismerésén, és megőrzésén van.

- Lindberg – McKercher [1997] szerint: „Az ökoturizmus turizmus és rekreáció egyben, mely természetalapú, fenntartható”.

Az ökoturizmus sokszori, sokféle szempontú, és nem mindig egyező tartalmú meghatározásának, valamint a nemzetek nem határozott állásfoglalásának köszönhető az, hogy a mai napig nincs egységes definíciója, és az emberek csak részben értik mai tartalmát. Többnyire a természetjárással, fenntartható turizmussal azonosítják (Tóth, 2016).

Egy sokak által elfogadott és jól használható összefoglalás az UNWTO megfogalmazása, mely öt pontba gyűjti az ökoturizmus jellegzetességeit. Több forrás [Cousins 2007, Weaver – Lawton 2007, Magyar – Sulyok 2014, Mintel 2014] is ezeket a jellemzőket veszi alapul, melyek összefoglalva a következők:

- természeti területekre (és azok kultúrájára) irányuló turizmus;
- oktatási és interpretációs elemeket tartalmaz;
- általában kis csoportos és alulról szerveződő;
- minimalizálja a természetre és kultúrára irányuló negatív hatásokat;
- és támogatja a természeti területek védelmét [munkahelyteremtéssel, bevételekkel].

Magyarországon először az 1996. évi budapesti Naturexpo konferencia ökoturizmus tagozatában foglalmazták meg jelentését [Lengyel, 1998], mely szerint egyfelől egy szemléletet, másfelől a természeti és kulturális vonzerőknő alapuló turizmus különböző formáit foglalja magába.

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia [2005–2013] fogalomtárában a következőképpen szerepel: „Az ökoturizmus a természeti értékek, természeti területek megismerésére [tudatos ismeretszerzés, tanulás] irányuló olyan turizmusforma, amely természetkímélő módon, a természetvédelmi prioritások biztosításával valósul meg az arra alkalmas területeken. Az ökoturizmus tartalmazhat kulturális elemeket, a hagyományos kultúra megismerését is, azonban a fő motivációt a természeti értékek alkotják” [MTH, 2005].

1. ábra: A tudatos vásárlói döntések egyes területeinek súlya, Forrás: saját szerkesztés

A 2008-ban elfogadott Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia szerzői a Természetvédelmi Világszövetség [International Union for Conservation of Nature – IUCN] által kidolgozott meghatározás hivatalos magyar álláspontként való elfogadására és használatára tettek javaslatot. Eszerint „az ökoturizmus a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás káros hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz juttatásával” (Pénzes, 2008). Ezen definíció tökéletes összhangban áll az UNWTO korábban ismertetett ökoturizmus jellemzőinek felsorolásával.

Ökoturizmus Magyarországon

Magyarországon az ökoturizmus elsősorban a nemzeti park igazgatóságok területén jellemző. Nem véletlenül, hiszen itt találhatóak a szinte érintetlen, védett területek, illetve van lehetőség a látogatói létszám ellenőrzött keretek között tartására. Viszont nem kizárólag a nemzeti parkok, geoparkok az ökoturisták kikapcsolódási helyszínei. A natúrparkok, és egyre több egyéni vállalkozó, civil szervezet kínál ökoturisztikai kikapcsolódási lehetőségeket az érdeklődőknek. Ezek hasonló céllal, hasonló feladatokat látnak el, csak nem állami finanszírozásúak, hanem önkormányzatok, civil szervezetek összefogásából jöttek létre [Tóth, 2016].

A hazai ökoturizmus döntő többsége a nemzeti parkokban valósul meg, és ott mérhető igazán. Ezért is szerepel a Tudatos Vásárlók Egyesületének Tudatos Vásárlói Piaci Jelentésében a tudatos vásárlói döntések értékén belül az 'ökoturizmus-nemzeti parkok' megnevezéssel a szegmens, melynek értékét 2015 és 2017 között 8,08 milliárd forintra becsülték. Az ökoturisztikai költség a fenntarthatóbb közlekedés és pihenés kategórián belül is csekély, 2,5%-os részarányt tesz ki, a fenntarthatóbb világra törekvő tudatos vásárló becsült költségén belül pedig az 1%-ot sem éri el. A jelentés tartalmazza a tudatos vásárlói döntések tételeinek becsült piaci értékét (Tudatos Vásárlók Egyesülete, 2018). A Wordarts programmal szerkesztett 1. ábra az egyes területek becsült értékei alapján szemlélteti a szegmensek súlyát. A meghatározó területek a termelői piacok, a közösségi közlekedés, és az energiahatékony háztartási eszközök, az ökoturizmus szerepe egyelőre elhanyagolható.

Ezt támasztja alá a februári Utazás Kiállítás alkalmából a Turizmus Online honlapján megjelent cikk, mely hazánk ideális természeti környezetének hangsúlyozása mellett [az ország területének 21%-a tartozik a Natura 2000 hálózatba, továbbá 29 ramsari vizes élőhellyel és 10 nemzeti parkkal rendelkezik] a korlátokat – a zöld szolgáltatások iránti kereslet hiányát, a fenntartható turizmussal kapcsolatos hiányos ismereteket, valamint az üzleti szektor lehetőségeinek kiaknázatlanságát – emeli ki. Ehhez kapcsolódóan hívják fel a figyelmet a CEETO [Central Europe Eco-tourism] programra [Turizmus Online, 2019].

Egy primer felmérés eredményei

Michalkó [2007] szerint „a köztudatban ökoturizmusként manifesztálódó tevékenységek valójában a természetjárás fogalomkörébe tartoznak”. Véleményünk szerint is az ökoturizmus napjainkban gyakran használt, divatos kifejezés, de pontos tartalmával nincsenek

tisztában a fiatal generáció tagjai. Ennek bizonyítására a Pannon Egyetem Georgikon Karának hallgatói [fiatal felnőttek] körében kérdőíves felmérést készítettünk.

A felmérésben 243 hallgató vett részt, a megkérdezettek 68%-a nő, 32%-a férfi, 86%-uk a 18–25 éves korosztályba tartozik, és zömében középfokú végzettséggel rendelkeznek. A mostanában oly divatos, de sokszor rosszul értelmezett ökoturizmus kifejezés definícióját a többség – közel 80% – megpróbálta szavakba önteni. Két válasz volt [0,8%], ami teljes mértékben kielégítette a fogalom tartalmát, és nagyon sok [76,1%] részben jó válasz született.

A legtöbben a természeti turizmus, valamint a természeti és kulturális turizmus kifejezést, sokan a természetvédő, természetjáró és környezetvédő megfogalmazást használták. Többen azonosították a fenntartható turizmus, környezetbarát turizmus és nemzeti parki turizmus kifejezésekkel. Néhány esetben a helyi látványosságok, a növény-és állatvilág megismerése, a falusi turizmus, a jövő generációnak való megőrzés vagy az egészségturizmus került a kifejtés fókuszába [2. ábra]. Mindegyikben van igazság, de ahogy a korábbiakban ismertettük, az ökoturizmus kifejezés konkrét többlettel bír.

A zöld turisztikai szolgáltatások iránti kereslet alacsony szintjét tükrözi, hogy az egy háztartásra jutó ökoturisztikai költség nagyságát 2015–2017 között 2000 forint körüli értékre becsülték hazánkban [Tudatos Vásárlók Egyesülete, 2018]. Az ökoturizmus hazai szerepének erősödését akadályozhatja, hogy az ökoturizmussal kapcsolatos ismeretek részben tehát hiányosak, melyet egyrészt az egységes definíció hiánya is indokolhat. Felmérésünk eredménye alapján a fiatalok többnyire a természeti turizmussal azonosítják.

A javaslatunk, a jelenleg egyetlen hivatalos útmutatónak, az Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégiának az aktualizálása, frissítése. Nagyobb média hangsúlyt és nagyobb támogatást kellene kapniuk az igazán tenni akaró, kiváló ökoturisztikai programokat nyújtó nemzeti park igazgatóságoknak, natúrparkoknak, erdészeteknek és civil szervezeteknek. Bizakodásra ad okot a kormány szándéka, miszerint létre kíván hozni egy Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központot. Kíváncsian lenne, ha

az 'öko' oktatási intézmények [óvodák, iskolák] mellett, a hagyományos oktatási struktúrában is nagyobb szerep jutna a fenntarthatóságra nevelésnek. A természeti és kulturális értékek megismerése, megismertetése fontos feladat, amit már kisgyermek korban el kell kezdeni, hiszen a kognitív ismeretek az első LÉPÉSEK a megőrizni akarásban.

Irodalomjegyzék

- Boo, E. [1991]: **Planning for ecotourism**. Parks 2[3] [4-8].
- Boyd, S. W., Butler, R. W. [1996]: **Managing ecotourism: An opportunity spectrum approach**. Tourism Management 17[8] [557-566].
- Ceballos-Lascurain, H. [1987]: **The future of ecotourism**. Mexico Journal 1987, January [13-14].
- Cousins, J. A. [2007]: **The role of UK-based conservation tourism operators**. Tourism Management. 28. évfolyam [1020-1030].
- Lengyel M. [1998]: **Ökoturizmus és marketing**. Magyarország az ezredfordulón MTA stratégiai kutatások – 24. füzet, Budapest.
- Lindberg, K., McKercher, B. [1997]: **Ecotourism: A critical overview**. Pacific Tourism Review 1[1] [65-79].
- Magyar Turisztikai Hivatal [MTH] [2005]: **Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2005-2013**. Budapest.
- Magyar Zs. – Sulyok J. [2014]: **Az ökoturizmus helyzete Magyarországon**. In: Turizmus Bulletin. 15[2] [14-23].
- Michalkó G. [2007]: **A turizmuselmélet alapjai**. Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár.
- Mintel, A. [2014]: **Redefining Ecotourism**. London, United Kingdom.
- Pénzes E. [vezető tervező] [2008]: **Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia**. Pannon Egyetem, Turizmus Tanszék – Aquaprofit Zrt., Veszprém-Budapest.
- Tóth É. [2016]: **Az ökoturizmus keresletének elemzése a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság területén**. Disszertáció, Pannon Egyetem.
- Tudatos Vásárlók Egyesülete [2018]: **Tudatos Vásárlói Piaci Jelentés 2015-2017**, Budapest.
- Turizmus Online [2019]: **Magyarország számára stratégiai ágazat lehetne az ökoturizmus**. 2019. február 20.
- Weaver, D. B., Lawton, L. J. [2007]: **Twenty years on: The state of contemporary ecotourism -research**. Tourism Management. 28. évfolyam [1168-1179].
- Ziffer, K. A. [1989]: **Ecotourism: The Uneasy Alliance**. Working Paper No. 1, Washington, DC. Conservation International and Ernst & Young.
- Köszönet az EFOP-3.6.1-16-2016-00015 projekt anyagi támogatásáért.

2. ábra Az ökoturizmus definíciója a fiatal felnőttek szerint, Forrás: saját szerkesztés

Pattanj bringára!

A kerékpáros turizmusban rejlő lehetőségek

Szerzők: Dr. Nagy Zita Barbara igazgatóhelyettes és Vona Gábor önkéntes / KÖVET Egyesület

Magyarország kedvező természeti adottságaival hozzájárul a kerékpáros turizmus feltételeihez, bár az effajta turizmusban rejlő lehetőségek tárháza még koránt sincs kiaknázva. Miközben ez a környezetbarát közlekedés számos előnyt rejt magában, nem kis feladat ráébreszteni a modern kor emberét arra, hogy ne tekintsék az autós közlekedést életük nélkülözhetetlen részének, és válasszák a biciklit a nyaralásra menet és annak ideje alatt is.

A kerékpáros turizmus hódolói – akár egyéniileg összeállított, akár szervezett kirándulás mellett döntenek – Nyugat-Európában teljesen kiépült, minőségi szolgáltatást nyújtó hálózatra támaszkodhatnak, mely felöleli a szállásadókat, a vendéglátóhelyeket, a látnivalókat, a turisztikai irodákat, az útvonaltervezőket, illetve a kerékpárkölcsönzőket és -javító műhelyeket is. Példaként: Párizs és London között két útvonal vezet, az egyik az Epte, a másik az Oise völgyén keresztül [Paris-Londres à vélo, 2019]. Említésre méltó, hogy mintegy 52 millió eurót fordítottak a Loire mentén kb. 800 km

kerékpározható út kialakítására és útjelzésekkel történő ellátására [65€/m] [Hachette Livre, 2016]. Ezzel párhuzamosan megemlítendő a MOL Bubihoz hasonló, az Île-de-France területén elérhető, összesen közel 23 600 kerékpárt számláló, 30%-ban már elektromos bicikliket biztosító Vélib szolgáltatás, mely az ÜHG-mentesség 2050-ig történő elérésére törekvő főváros és annak agglomerációja közösségi közlekedésének részét képezve a kerékpárhasználatot népszerűsíti. Globális ökoturisztikai választékkal rendelkező szolgáltatót is találhatunk pl. a belga Sens Inverse Écotourisme-t, mely

az európai desztinációk mellett afrikai és ázsiai ajánlatokkal is felkelti az érdeklődők figyelmét [Sens Inverse, 2019].

Tegyük egy gyors fogalmi lehatárolást a témát illetően. Az 1. ábra összegyűjti a kerékpáros turizmus kapcsán használt kifejezéseket, és egyben elkülöníti a különböző turisztikai termékeket.

A Turisztikai Világszervezet [UNWTO] trendelőrejelzései [mint például nő az ökoturizmus és a természeti turizmus iránti kereslet; az aktív turizmus formái egyre népszerűbbek stb.] következtében a kerékpáros turizmus is kedvező irányba fejlődik.

Kerékpáros turizmus

- **Cycle tourism**
- Két hely közötti, a szabadidőt turisztikai céllal eltöltő, kerékpárral történő utazás.

Kerékpáros nyaralás

- **Cycle holidays**
- Olyan nyaralás, amely esetén a kerékpározás motivál az utazásra.

Nyaralás közbeni kerékpározás

- **Holiday cycling**
- Olyan nyaralás, amelybe bevonják a kerékpározást.

Egynapos kerékpáros túrák

- **Cycle day trips**
- Szabadidős és rekreációs kirándulások otthonról vagy a szálláshelyről kiindulva.

Hosszú távú kerékpáros utak

- **Long distance cycle routes**
- Különböző desztinációkat összekötő, 100-500 km-t is elérő túraútvonalak megtétele a cél.

Kerékpáros események

- **Cycling Events**
- Nemzeti/nemzetközi kerékpáros versenyek, teljesítménytúrák, egyéb kerékpáros programok.

1. ábra: A kerékpáros turizmus fogalomrendszere

Forrás: saját szerkesztés a Kerékpáros Turizmus Fejlesztési Stratégiája 2010-2015 alapján

Az alábbi táblázatba gyűjtöttük össze a kerékpáros turizmus négy aspektusát Magyarország vonatkozásában:

Összességében elmondható, hogy egy kerékpáros turista a hagyományos turistával ellentétben közlekedése során lényegesen

kevesebb káros anyagot bocsát ki (és kevesebbet is lélegez be), ezzel hozzájárul a környezeti fenntarthatósághoz. A természeti erőforrásokhoz való helyes viszonyulás kialakításában is fontos szerepet játszik: megismerttet a napjainkban egyre inkább szűkös javakká váló tiszta víz, levegő és az érintetlen ökoszisztémák értékével, majd ezek tiszteltetésére nevel. A kerékpáros turizmus népszerűsíti a környezettudatos szemléletmódot, egyben felhívja a figyelmet az egészséges életmód fontosságára, mindemellett az érintettek egészségi állapotának javításához is hozzájárul. Tágabb körbe kitekintve – a vendéglátó- és szálláshelyeknél – előtérbe helyezendő a hatékonyság az energiafelhasználásban, a szelektív hulladékgyűjtés, valamint a helyi termékek kínálata. Záró gondolatként megállapítható, hogy a turizmusból származó emissziók csökkentésével is hozzá tudunk járulni a sikeres klímapolitikához.

Irodalomjegyzék

Hachette Livre. [2016]. **Châteaux de la Loire**.

Vanves: Hachette Livre.

Kerékpáros Turizmus Fejlesztési Stratégiája 2010-2015. Önkormányzati Minisztérium Turisztikai Szakállamtikarsága [Készítette: EconoConsult Kft. és a COWI Magyarország Kft.] Elérhető: http://www.terport.hu/webfm_send/248

Paris-Londres à vélo. [2019. március 19.].

Forrás: Paris-Londres à vélo: <https://www.avenuevertelondonparis.com/>

Sens Inverse. [2019. március 21.]. **Écotourisme**

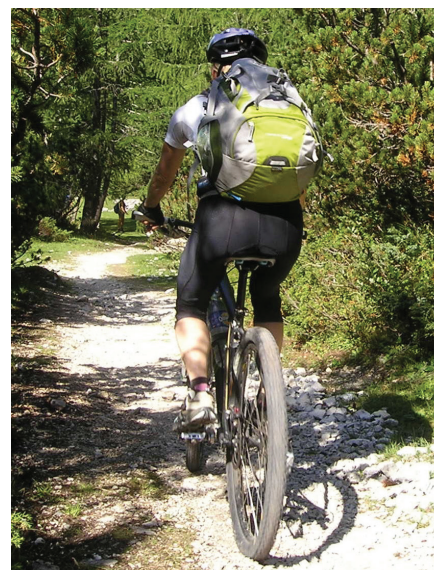
– Sens Inverse, agence de voyage. Forrás: Sens

Inverse – Agence de voyage – Écotourisme:

<https://www.sensinverse.be/type-voyage/eco-tourisme/>

Erősségek	Lehetőségek
■ Rendkívül kedvező helyi adottságokra lehet támaszkodni. ■ 2017-ben 3221 km volt a kerékpárút-hálózat hossza [KSH, 2019, old.: 11.]. ■ Mind a lakosság rendelkezésére álló jövődelme, mind a belföldi utazásokra fordított összeg növekszik: 2018-ban összesen 347,42 milliárd Ft-ot költöttek belföldi utazásra 5762 Ft/fő/nap átlag mellett [KSH - 4.5.8., 2019]. ■ Az utazás motivációja mentén eltolódás kísérelhető meg az egészségmegőrzés, a táboroztatás, a kulturális és sportrendezvények, a hobbi jellegű munkavégzés, illetve a hivatalos cél felé. ■ Számos kis gépjármű-forgalmú közút nyújt lehetőséget a biztonságos és akadálymentes kerékpározásra.	■ A kiváló, modern információs háttér feltételezi az útvonaltervezők és -ajánlók fejlesztését. ■ Külföldi gyakorlathoz hasonlóan a szubnacionális szereplők érdekeltté tehetőek további túraútvonalak kialakításában, a meglévő összekötésében az egész országra kiterjedően és interregionális szinten. ■ A jövőben érdemes a tudatos és koordinált marketingtevékenységet intenzívebbé tenni. ■ A kerékpáros turizmus, mint szezonhoz-szabható tényező lehetőségének szem előtt tartása a döntéshozók előtt. ■ Más turizmuságakhoz, turisztikai termékcsoporthoz kapcsolódási pontok feltérképezése és kialakítása. ■ Infrastruktúra fejlesztése [kerékpáros turizmushoz igazodó környezet feltételeinek megteremtése]. ■ Környezettudatos oktatás-nevelés, a kerékpározással kapcsolatos szemlélet XXI. századi alapokra helyezése.
Gyengeségek	Fenyegetések
■ A szereplők közötti folyamatos együttműködés és közös innováció még nincs kiteljesedve. ■ 2017-ben az önkormányzati kerékpárutak hossza mindössze 16 km-rel növekedett [KSH, 2019, old.: 11.]. ■ Az utak sok helyen kifogásolható minőségűek, az azokat fenntartó önkormányzatok karbantartásra fordítható költségvetésének korlátozottsága. ■ A kerékpárosbarát szálláshelyek száma alacsony. ■ Egyelőre hiányoznak a komplex kerékpáros turisztikai termékek.	■ A magasabb rendelkezésre álló jövedelem a nagyobb ökológiai lábnyommal járó utazási ajánlatok előnyben részesítését eredményezheti. ■ Visszaesés tapasztalható az utazók számában és az utazáson eltöltött időben: mindkettő 2017-ben érte el minimumát, 2018 során már 14,386 millió fő összesen 60,296 millió napot töltött el belföldön, így remélhetőleg pozitív trend veszi kezdetét [KSH - 4.5.8., 2019].

1. táblázat: SWOT-elemzés Forrás: saját szerkesztés

Az ökoturizmus újragondolása

Szerzők: Sallai R. Benedek és Iványi Anna a CEETO program munkatársai / Nimfea Természetvédelmi Egyesület

A turizmus kapcsán jelentkező környezeti- és társadalmi problémák szembetűnően sokasodnak szerte a világban. Egyre sürgetőbb, hogy a turizmus újragondolásával emberközpontúbb, fenntartható szolgáltatási rendszerek jöjjenek létre, és azok a környezet és a helyi közösségek veszélyeztetése nélkül valósuljanak meg. Erre irányuló gyakorlat terjesztését kezdeményezi egy nemzetközi csoport, melynek hazai képviselője itthon is hathatós változtatásokat sürget.

Sok dologban kell a korábbi paradigmákat újragondolni, és a 21. század globális és lokális, társadalmi és környezeti kihívásaival számos területen szembenéznünk. Ugyanez a helyzet turizmussal is. A turizmus okozta környezeti terheket, természetvédelmi kockázatokat már az ezredforduló táján is kutatások bizonyították [IUCN jelentések, New Scientist, Reuter írások, Tisza-tavi kutatások a cián után], de mára a konfliktus közvetlenül, hűsbavágóan érinti a helyi közösségeket is. Világosan látszódik, hogy a bevétel nem alkalmas a sikeresség mérésére. Ellentmondásos a helyzet, hiszen sok esetben a helyi közösségnek is érdeke a helyi látványosságok bemutatása, ami hozzájárulhat vidékfejlesztési célokhoz, a helybenmaradáshoz, helyi megélhetéshez is, ugyanakkor az idegenforgalom helyi társadalmi és környezeti konfliktusokhoz vezethet. Honnan tudjuk, mi a hasznos mérték, és honnan kezdve kockázatos a turisztika? Mennyit ér a helyi közösségek részére az olyan turizmus, ahol a bevétel nagy része egy távoli nagyvállalathoz vagy nagytőkéhez kerül? Miért üdvözlőnk a helyiek az olyan turizmust, ami nem járul hozzá a közösség fejlődéséhez, és legfeljebb pár szobalányt és londonert alkalmaznak a helyi munkavállalók közül?

A turizmus körül az egyre látványosabban megjelenő problémák szerteágazóak és sokrétűek. A természeti értékek megtekintésére irányuló turizmus sokszor veszélyezteti magát a turisztikai vonzerőt, pedig hozzá is járulhatna annak megőrzéséhez. A probléma része az is, hogy a turizmus bevételeinek elosztásánál nem érvényesül a társadalmi igazságosság és a helyiek részvétele. Tehát nem csak a környezeti kockázatokat kellene csökkenteni, hanem biztosítani, hogy a helyi közösségek számára is legalább annyira pozitív legyen a turizmus hatása, mint az utazóknak.

A jó turizmus tehát legyen globális, környezeti szempontból minimalizált terhelésű, legyen élményszerző, lelki gazdagodást adó a turistának, de egyben hasznot hozzon a fogadó térségnek is. Járuljon hozzá a lokális, termé-

szeti és kulturális értékek megőrzéséhez és a helyiek boldogulásához, illetve a turizmus termelte javak elosztásakor is valósuljon meg a társadalmi igazságosság.

A '90-es években jó ideig úgy tűnt, hogy az ökoturizmus, vagy fenntartható turizmus [szinonimaként megjelent már a „szelíd” turizmus, illetve „alternatív” turizmus kifejezés is] ezeket a problémákat igyekszik megelőzni. Mára látható, hogy ez nem így történt, és sokszor az „ökoturizmus” címszóval megjelölt fejlesztések okoztak károkat a helyi közösségnek, és járultak hozzá természetvédelmi problémáikhoz. Ezen azonban sajnos nem kell csodálkozni. A „bio” élelmiszerek esetében szigorú értékelő- és minősítő rendszer jött létre, a lovasturisztikai szolgáltatásoknál megjelent a patkós minősítés [pl. lovak, szakszemélyzet, lovagoltatási infrastruktúra vizsgálata], a falusi vendéglátásnál pedig a napraforgós minősítés [szállás minősítésen túl pl. a kiegészítő hagyományőrző, gasztro-nómiai szolgáltatások jellege, kulturális, helyismereti lehetőségek jelenléte], ezzel szemben a turizmuson belül több szakterület is rendezetlen maradt. A közelmúltban a hazai média rávilágított arra, hogy a hegyivezetők kérdése szabályozatlan, és bárki nevezheti így magát, ami életveszélyes helyzeteket teremt. Így van

ez az ökoturizmusban is, és ezért fontos, hogy érdekképviselői és minőségbiztosítási feladatokat ellátó szakmai szervezet jöjjön létre, ami kormányzati partnerséggel valósítja meg a célokat.

Az alföldi székhelyű, korábban a teljes Kárpát-medencében aktív programokat bonyolító Nimfea Természetvédelmi Egyesület, aki lassan két évtizede ténykedik mind szolgáltatóként, mind a szakmai háttérrel biztosító ökoturisztikai szervezatként, most egy nemzetközi Interreg program magyarországi partnereként, jelenleg megoldási javaslatokat készíti elő a felmerülő problémákra. Az egyesület a felsőoktatásban is használható szakmai kézikönyvvel jelentkezett a 2019-es Utazás kiállításon, május elején ökoturisztikai konferenciát szervez, és egyben kezdeményezi a szakmai szervezet létrehozását is. Az INTERREG CEETO program vizsgálja, hogyan tud a turizmus segíteni a természetvédelem finanszírozásában, és egyúttal elősegíteni a helyi közösségek részvételét és a turisztikai ágazattal folytatott párbeszédet is. Az ezekkel kapcsolatos munkához a Nimfea Természetvédelmi Egyesület különféle rendezvényeken, eseményeken keresi együttműködő partnereit a turizmus szemléletének új alapokra való helyezéséhez.

Gyere gyalog!

A Dél-Dunántúli Ökoturisztikai Klaszter

Szerző: Seregély Kata programvezető / KÖVET Egyesület

A Dél-Dunántúli Ökoturisztikai Klaszter kiváló hazai példája az ökoturizmus területén kialakuló együttműködéseknek, társulásoknak. A tagok közös célkitűzése a fenntartható fejlődés, aminek érdekében megfogalmazták a különleges együttműködésük feltételeit, és ami hatására elkötelezetten tevékenykednek azóta is. Példájukat látva bízunk benne, hogy hamarosan több ilyen társulással találkozhatunk.

Kialakulása

A Gyeregyalog.hu – Összefogás a Dél-Dunántúli Aktív és Ökoturizmusáért Közhasznú Egyesület 2010-ben elnyerte a DDOP [Dél-Dunántúli Operatív Program] pályázat támogatását, hogy a már megkezdett összefogást és együttműködést még sikeresebbé és népszerűbbé tegye. A pályázat keretein belül kifejezetten olyan termékek és szolgáltatások létrehozása volt a cél, amelyek előnyt jelentenek a dél-dunántúli régióban [Somogy-, Tolna- és Baranya megyékben] működő ökoturisztikai szolgáltatók számára, közvetett és közvetlen módon egyaránt. Mivel a Gyeregyalog.hu egyesület 31 tagja közül 30 a klaszter tagja, így szorosan egybefonódott a működésük is.

A klaszter fontosabb célkitűzései:

- Regionális ökoturisztikai minősítő rendszer kialakítása.
- Az ökoturisztikai napok és nagyrendezvények regionális rendszerének létrehozása.
- A legjobb gyakorlatok feltárása és népszerűsítése.
- A környezeti nevelés terén új módszerek meghonosítása, például speciális tananyag, ökológiai társasjáték készítésével.
- Együttműködés turisztikai vásárokon és fesztiválokon.

A fő célkitűzése a dél-dunántúli régió népszerűsítése, kiadványokon, térképeken és a szolgáltatókat bemutató adatbázison keresztül, hogy így a régió Magyarország természeti oktatási központjává válhasson.

A klaszter tudástárral, képzésekkel és a jó gyakorlatok bemutatásával segíti a tagjait. A társulás tagjai a munkájuk során felmerülő ökoturisztikai és fenntartható fejlődési kérdésekben a megrendezésre kerülő konferenciákon és tematikus workshopokon szerezhettek hasznos tudást és új ismeretanyagokat. Emellett lehetőséget kapnak tapasztalataik megvitatására is.

Tagság

A klaszter tagja lehet bármely szervezet, szolgáltató és magánszemély, aki a dél-dunántúli régióban természeti értékeket, környezettudatos és fenntartható magatartást népszerűsít, iskolán kívüli környezeti neveléssel, vagy erdei iskolázattal foglalkozik. Mindössze annyi a feltétele, hogy ökoturisztikai programokat nyújtson, továbbá elkötelezetten álljon a fent említett témák mellett és ez a gyakorlatban is megjelenjen a mindennapi működése során.

A jelentkező tagjelöltek egy meghatározott kritérium rendszer alapján kerülnek elbírálásra, emellett az is fontos, hogy egyetértsenek és a működésük is összhangban legyen a társulás hitvallásával.

Ökoturisztikai Minősítési Rendszer bevezetése, disszemináció

A Gyeregyalog.hu Közhasznú Egyesület koordinálásával valósult meg a DDOP-2.1.3/A-12-2012-0001 számú, „Léptékváltás zöld ritmusban – A Dél-Dunántúli Ökotu-

ristikai Klaszter fejlesztése” című pályázat. Ezen pályázat egyik kiemelt projekt eleme volt egy országosan egyedülálló, regionális ökoturisztikai minősítési rendszer bevezetése és disszeminációja. Azon szolgáltatók, akik elnyerték a címet, 2015. május 14-én átvehették a minősítő táblákat, okleveleket, amelyeket kihelyezhettek a házaik falára. Jelenleg 30 minősített szolgáltató hely létezik, ami hatalmas eredmény, tekintve, hogy eredetileg 20 minősítés elvégzése volt a cél.

A rendszer kidolgozásának első lépéseként szakemberek segítségével a más országokban már működő hasonló rendszerek felkutatására került sor. Majd ezt alapul véve kezdtek neki a hazai viszonyok között is alkalmazható módszer kialakítására és fejlesztésére. A minősítést végzők munkájának segítése céljából elkészült a nemzetközi Green Globe rendszer alapján egy digitális „okos” táblázat, amely segít a minősítés elvégzésében és a felvitt adatok értékelésében. Az ökoturisztikai szolgáltatók három kategóriában kerülnek minősítésre: szállás, vendéglátás, valamint a rendezvények és szolgáltatások alapján. Az elnyerhető legmagasabb fokozat pedig a három hunyor. A hunyor egy, a boglárkafélék családjába tartozó elbűvölő szépségű, védett növény, a tavasz első hírnöke. A rendszer alkalmazása egyelőre a klaszter tagjaira terjed ki, de a későbbiekben várhatóan más szolgáltatók számára is elérhetővé válik.

A Dél-Dunántúli Ökoturisztikai Klaszterben való tagság kiváló lehetőséget nyújt a környezeti nevelés iránt elkötelezett szolgáltatóknak a fejlődésre, tapasztalatgyűjtésre, továbbá a népszerűségük növelésére egyaránt.

A klaszter vezetése egy ideje már fontolgatja a tagtoborzást és a minősítési rendszer kiterjesztését a dél-dunántúli régión kívülre is, így egy országos, objektív, a fenntarthatóságot szem előtt tartó szolgáltatói hálózatot épít ki. Ehhez keresik a régió kívüli partnereket az info@gyeregyalog.hu email címen.

Forrás: <http://www.gyeregyalog.hu/>

Katica Tanya – Élményközpont

Interjú a tulajdonos és alapító házaspárral: Handó Eszterrel és Handó Jánossal

Szerző: Herner Katalin ügyvezető igazgató / KÖVET Egyesület

A Katica Tanya egy 12 hektáros területen fekvő igazi élményparadicsom a kis- és nagygyermekes családok számára Somogy megyében, a Zselic szívében. A szolgáltatásokhoz szükséges energiát 100%-ban helyben állítják elő napelemek, napkollektorok, szélkerék és fatüzelésű hőközpont segítségével. 2018-ban 78 000 látogató 11 500 vendégéjszakát töltött az élményközpontban. Nemcsak a szükséges energia teljes megtakarítása valósult meg, hanem emellett összegyűjtöttek 7 tonna PET palackot és műanyagot, és 3 tonna papírt, újrahasznosítás céljából.

A Katica Tanyát a LÉPÉSEK olvasói számára talán már nem is kell bemutatnunk, szerencsére többször, több apropóból számoltunk be szaklapunkban az itt megvalósult eredményekről.

Mit emelnétek ki, mint lényeges változást, eredményt a 2017-es Európai Unió Környezetvédelmi Díj megnyerése óta?

Először is arra vagyunk büszkék, hogy az Élményközpontban felhasznált energia – azaz elektromos áram, használati melegvíz és fűtés – teljes mértékben helyben termelt megújuló forrásból biztosított, saját magunk állítjuk elő. Ez 118 MWh elektromos áramot és 78 000 látogató kiszolgálásához szükséges fűtést és meleg víz igényt fed le. A fűtésre különös hangsúlyt fektetnék, mert mi vagyunk az egyetlen vidéki szabadidőpark, amely egész évben nyitva van, és télvíz idején is tartalmaz kikapcsolódást tud nyújtani. Ehhez mi több mint 1500 m² területet fűtünk.

Emellett az épületeink tervezése és kivitelezése is a passzívházak tulajdonságait követi, azaz, üzemeltetésük minimális energiaigényű. A tavaly átadott Kalandbarlangunkat – területe 400 m², átlagos belmagassága 7 m, az épület 80%-a a föld alatt van – például alaposan „becsomagoltuk”, így csökkentve mind a fűtési-, mind pedig a hűtési igényt. A LED világítás, vagy az ökológia szennyvízkezelés alkalmazása számunkra már trivialis.

1. Beruházási és üzemeltetési döntéseinket két tényező befolyásolja: Total cost of ownership, azaz nemcsak az egyszeri beruházási költséget vesszük alapul, hanem a beruházást és annak 5-10 éves üzemeltetési költségeit is.
2. A profitabilitás és a környezeti hatások minimalizálása [amely véleményünk szerint a társadalmi értékesség egyik alapvető

eleme] egyenrangú célok, azaz nincs olyan beruházásunk, amely csak az egyik kritériumnak felelne meg.

Azt gondolom, a Katica Tanya az élményátadáson túl jelentős környezetvédelmi és fenntarthatósági érzékenyítést, szemléletformálást, tudatformálást is végez. Milyen szemléletformáló eszközök állnak a rendelkezésetekre? Hogy látjátok, mekkora erre a fogadókészség a Hozzátok látogatók körében és éreztek-e ebben változást az évek során?

Minden olyan szemléletformáló alkalmat és lehetőséget meg kell ragadnunk, amely meghosszabbítja bolygónk élıhetőségét. Ezen eszközöknek mi megkülönböztetünk aktív és passzív módjait. A passzív módja az a számos ismeretterjesztő tábla, amely a megújuló energiákról, az ökológiai lábnyomról szól, illetve a „mit tehetek én” kérdésre ad választ.

Az aktív – ahogy a neve is sejteti – olyan módszer, ami a látogatók bevonásával jár. Ezek közül talán a legfontosabb a „Fizess hulladékkal” programunk, amelynek keretében látogatóink hulladékkal tudják fizetni a belépőjük egy részét.

Ezen programunk célja, hogy nagyon világossá tegyük a különbséget hulladék és szemét között. Meggyőződésünk, hogy a szelektív hulladékgyűjtés egy elengedhetetlen módszer a fenntarthatóság felé.

Szintén egy általunk hatékonnak ítélt módszer az olyan kézműves foglalkozás, ahol az alapanyagok szinte kivétel nélkül hulladékok, és munkatársaink bemutatják azt, hogy lehet egy értéktelennek vélt hulladékból értékes tárgyakat készíteni.

Egy harmadik módszer olyan interaktív foglalkozások tartása, amelyeknek a központi témája a megújuló energiák, az ökológiai lábnyom vagy a tudatos vásárlás. Ezen témakörökre korosztályok szerint állítottunk össze programokat és úgy látjuk, hogy van is rájuk igény.

Ebben az évben hagyományteremtő jelleggel meghirdettünk egy „ökosuli pályázatot, amelyben azt kérjük, hogy a diákok egy mozgóképes prezentációban osszák meg velünk, hogy ők mit tesznek a fenntarthatóságért. A nyertes pályázó osztályt vendégül látjuk egy 2 napos osztálykirándulásra.

Azt gondoljuk, hogy a lehetőségek tárháza végtelen, ezért folyamatosan nyitott szemmel járunk és befogadunk minden kreatív gondolatot, ami pozitívan tudja befolyásolni unokáink életminőségét.

Aki ellátogat Hozzátok, számtalan díjat, oklevelet talál a vitrinekben, amiket akár az éttermetekben a sorban állás során is megnézhet. Mire vagytok a legbüszkébbek?

Hirtelen az a válasz jut eszembe, hogy „mindig a legutolsó”. Összességében nincs különbség, mert mindegyik elismerés azt jelenti számunkra, hogy jól „csinálunk”, és jól is tesszük azt. Ha mégis ki kell emelnem valamelyikeket, akkor a kreativitásunkért kapott 3 díjat emelném ki, illetve az Európai Unió által adományozott „Management Award for the Environment” díjat, ami számunkra azt jelentette, hogy európai szinten is képes egy magyar kisvállalat eredményeket felmutatni.

Ha jól tudom, Ti a tengeren túlra is jártok, nagy turisztikai rendezvényekre, kiállításokra. Mit tapasztaltok, mi a trend? Mekkora szeletet ad az ökoturizmus a nagy turisztikai tortából? Mi a helyzet Magyarországon? Mit tudunk/tudnánk adaptálni a hazai viszonyokra, illetve mi az, amiben mi jobbak vagyunk és példát mutathatnánk?

Mi mindketten hiszünk az „élethosszig tartó tanulás” elvében, azaz, hogy mindennap lehet újat tanulni az életkortól függetlenül. Minden reggel úgy kelünk fel, hogy „új nap, új lehetőségek”.

Tagjai vagyunk az IAAPA „családnak” [International Association of Amusement Parks and Attractions, azaz az Élmeny- és Szórakoztatóparkok Nemzetközi Szervezete]. Ez a szervezet fogja össze nemzetközi szinten a nálunk kisebb és sokkal nagyobb, a szórakoztatóipar, a szabadidő tartalmas eltöltése terén tevékenykedő vállalatokat. A tagsági díj ugyan borsos, de számos olyan szolgáltatást kapunk érte, amit a tagság nélkül nem tudnánk élvezni. Ezek közül számunkra a legfontosabb az oktatás és legjobb gyakorlatok megismerése mellett, a nemzetközi kiállításokon való részvétel. A világkiállítás a floridai Orlando-ban van egy 10 hektáros fedett csarnokban, aminek a bejárása önmagában jó pár nap. Itt jönnek az inspirációk, az ötletek, és néha az is, hogyan ne csináljuk. Ide minden második évben ellátogatunk. Mivel számunkra a nyári szabadság lehetetlen fogalom – mi akkor dolgozunk, amikor más pihen – ezt az alkalmat ragadjuk meg egy kis vakációra is. Ezen szervezetnek van egy európai kiállítása is, ami minden évben máshol van – az idén Párizsban lesz –, ahova minden évben ellátogatunk néhány kiválóan teljesítő munkatársunk társaságában.

Az ökoturizmus még sajnos nem jelent meg átütő erővel az iparágunkban, de vannak jelei, és meggyőződésem, hogy az olyan fecskék, mint amilyenek mi vagyunk, ezt is tudják befolyásolni. Európában ezek a trendek sokkal erősebbek, mint a világ más részein.

Évente új attrakciókkal bővíti a Nálatok elérhető élmények sorát. Ha jól tudom, immár 100 attrakció érhető el a Katica Tanyán, és a fejlesztés nem áll meg. Melyek a következő tervek?

Alapelvünk a folyamatos fejlesztés és fejlődés. Csak úgy lehetsz első, ha sosem dőlsz hátra. Ez egyben fárasztó és motiváló is. Számomra a motiváció messze felülmúlja a fáradtságot. Az olyan szavak, mint a „kreálni”, „új”, „egyedi”, „szokatlan”, „alkotni” iszonyú erővel hatnak rám. Tehát amíg a Jóisten egészséget ad, addig a Katica Tanya fejlődni fog.

Jelenleg több, mint 110 kisebb-nagyobb attrakción van, amelyekből 100 a megváltott belépővel használható. Különdíjat csak olyan attrakciókért kérünk, amelyek folyamatos munkatársi felügyeletet követelnek meg vagy komolyabb anyagköltsége van.

Ebben az évben egy elektromos – versenyzésre is alkalmas – gokartpályát építünk, ami hamarosan már működni is fog. És természetesen további 40 kW teljesítményű napelemparkot, hogy tartani tudjuk a fejlesztési alapelvünket: a Katica Tanya csak olyan attrakciót fejleszt, ami nem fogyaszt energiát, vagy ha igen, akkor azt mi termeljük meg megújuló forrásból. Mivel az elektromos gokartok áramot fogyasztanak – és jóval drágábbak is, mint a benzines testvéreik – ezért szükség van az új napelemparkra, így tudunk zéró emissziósok maradni a jövőben is.

Most az iskolások mutathatnak példát!

A mostani diákság egy része már egy példamutató generáció, akiknek természetes a fenntartható életmód, a környezettudatosság. Éppen ezért őket hívja segítségül a 100%-ban megújuló energiával működő Katica Tanya, hogy mutassák meg, mit tesznek a környezetért, a fenntartható működésért.

Pályázatot hirdetnek iskolák, osztályok között, hogy maximum 3 perces mozgókép formátumban [kisfilm, ppt, prezi, animáció stb.] mutassák be, milyen fenntartható, zöld, környezettudatos, öko stb. tevékenységet folytatnak az iskolában. A pályamunkákat május 31-éig várják és a közösségi csatornákon fogja bemutatni a Katica Tanya, hogy ezzel ösztönözzék az iskolákat, családokat, gyerekeket és közösségeket a fenntartható működésre.

Egy iskolából több osztály, csapat is pályázhat, akár ugyanazt a környezettudatos tevékenységet is bemutatva. Természetesen győztest is fognak hirdetni, a fődíj nem más, mint 30 diák és két kísérő számára egy osztálykirándulás a Katica Tanyán belépővel, szállással és étkezéssel.

Bővebb információ és jelentkezés: <https://katicatanya.hu/iskolapalyazat>

Szervezeti fejlődéssel a munkavállalói JÓLLÉTÉRT

Beszámoló a Vállalati Felelősség Munkacsoport nyílt üléséről

A fenntartható fejlődés elveit követő vállalatok szervezeti működésüket tekintve kiemelkednek, mivel alacsonyabb környezetterhelés mellett nemcsak a gazdasági mutatóik jobbak, hanem a munkavállalók is sok esetben elégedettebbek. Kísérletet teszünk a jó gyakorlatok sikerében közrejátszó tényezők beazonosítására.

2019. április 13-án a PPG Trilak Kft. adott otthont a KÖVET Egyesület „Munkavállalói jólléti programok a hazai vállalatoknál” című – gyárlátogatással egybefűzött – szakmai rendezvényének. A Vállalati Felelősség Munkacsoport a hazai vállalatok körében a munkavállalói jólléti programok feltérképezését, azok terjesztését és továbbfejlesztését tűzte ki célul. A rendezvényen KÖVET tagvállalatok és számos érdeklődő cég képviselői vettek részt. A rendezvény társszervezője a STRESSZ-M Alternatíva Tanácsadó Csoport Kft. volt.

A házigazda PPG Trilak Kft. HR vezetője – Kerékgyártó Laura – elmondta, hogy a cég kultúrájának köszönhetően a többszöri tulajdonosváltás ellenére is meg tudta őrizni és tovább tudta építeni a piaci pozícióját, amely alapja a dolgozók elégedettségének. Dr. Nagy Zita Barbara, a KÖVET Egyesület igazgatóhelyettese, kiemelte, hogy a tendenciák szerint a szervezetek számára egyre fontosabbá vált, hogy azzal is foglalkozzanak, hogy a munkavállalók miként érzik magukat a munkahelyükön. Faragó István, a STRESSZ-M Alternatíva Tanácsadó Csoport Kft. ügyvezetője, hangsúlyozta, hogy a jólléti programok a vállalatok elengedhetetlen eszközei, és bemutatta a 12 hónapos Vállalati Egészségprogramját.

A tapasztalatokon alapuló szakmai tanácskozás jó hangulatban telt, több vállalati jó gyakorlat bemutatásra és megvitatásra került. A résztvevők megegyeztek, hogy a 12 hónap leteltével újra összeülnek és megvitatják a PPG Trilak Kft. Egészségprogramjának eredményeit. A cégbejárásán sétálva a résztvevők megismerkedhettek a vállalat telephelyével és a fő termékcsoportokkal.

A résztvevők közötti információcserén elhangzottak alapján a töretlen sikerhez hozzájárulnak az alábbiak:

- Optimalizálás fenntarthatóság mellett: a döntések meghozatala a gazdasági-, társadalmi- és környezeti alrendszer egyidejű figyelembevételével történik.
- Innovátor státusz: élenjárás folyamatos technológiai modernizációval és hatékonyságfejlesztéssel.
- Dolgozói motivációs rendszer működtetése, helyes önértékelésük kialakítása, illetve a vezetők részéről participatív és delegatív stílus gyakorlása a szervezetben rejlő potenciál kibontakoztatására.
- Előírásokon felüli, rendszeres önkéntes vállalások, melyek egyrészt tovább mérsékelik a káros anyagok kibocsátását, másrészt növelik a munkavállalók elköteleződését.

Például tematikus klubok, futóversenyek, csapatépítő karitatív munkák, úgymint iskolaterem festés.

- Az ügyfelek és a munkavállalók elégedettsége között szoros pozitív kapcsolat figyelhető meg, így a pszichoszociális kockázatok kezelésére és a fejlődést akadályozó további körülményekre szerteágazó eszköztár alkalmazható (pl. mentor kijelölése, vállalati pszichológus, egészségprogram, önszervező alapon működő közösségépítések).
- Reális, teljesítményre ösztönző jövőkép felvázolása következetes stratégia és hosszútávú tervezés mellett.

A fenti módszerek igénybevételével kialakítható egy olyan ideális, jövőorientált szervezet, mely a mindenkor kihívásokra a szervezet tagjainak együttműködésével, belülről generált változásokkal és adaptációval válaszol. A szervezet egy olyan támogató és inspiráló közeggé válik valamennyi tagja számára, ahol a szinergikus hatások szüntelenül és öngerjesztő módon tudnak megnyilvánulni.

A Vállalati Felelősség Munkacsoport következő programjáról a KÖVET Egyesület honlapján tájékozódhat.

PET-mentesítés: csak könnyedén!

Szerző: Vona Gábor önkéntes / KÖVET Egyesület

Napjaink fokozódó PET-hulladékmennyiségének kezelési módjait járjuk körbe. Mielőbb el kell érni a pillepalackok begyűjtését, továbbá a gazdaság egészét át kell állítani az externális hatásokat is figyelembe vevő szemléletre.

2019. március 13-án került sor a KÖVET Egyesület, továbbá a Környezetvédelmi Szolgáltatások és Gyártók Szövetsége szervezésében egy filmnézéssel [Üzenet a palackban] egybekötött, gondolatébresztő beszélgetésre. Korábban elsősorban vegyi anyagok¹ károsították az élővizeket, majd ez kiegészült a növekvő mennyiségű háztartási hulladékkal, melyre a film fókusza is irányul.

A fogyasztói társadalom – a jelenlegi szokásaival – rendkívül csomagolóanyag-igényes, miközben a gazdaság körforgásába visszakerülő hulladék aránya elmarad az elfogadható szinttől. Ennek eredményeként az ökoszisztémákban felgyülemlik az egyre aggasztóbb méreteket öltő PET-származék. A napfény és hőmérséklet-változás hatására a műanyag aprózik, mikropasztik keletkezik, melyet az élőlények összetévesztenek a planktonnal, így az élővizekbe kerülő PET-részecskék felhalmozódnak a táplálékláncban. Az akkumuláció mértéke a magasabb szinten álló egyedeknél hatványozottan jelentkezhet.² A 2017. évi mikropasztik-vizsgálat laboreredményei szerint 1 m³ tiszai vízben több mint 60 darab, 15 és 300 mikrométer közötti mérettartományba eső műanyagrészesceke lebegett, mely nagyságrendekkel több, mint amit a Dunában vagy a Rajna iparosodott szakaszain mértek [Molnár, 2018].

1 Emlékeztet a 2000. január 30-án bekövetkezett cianid-szennyezés: az Aurul vállalat tározójából kb. száz ezer m³ cianid- és nehézfém-tartalmú szennyvíz ömlött a Tiszába. A halálosan mérgező anyagok koncentrációja több mint 180-szorosan haladta meg a határértéket, melynek következtében minden magasabb rendű életforma kipusztult, a folyót felbecsülhetetlen károsodás érte. [Molnár, 2018, 19:46-20:22]

2 Habár az emberre gyakorolt élettani hatások pontosan nem ismertek, érdemes megelőzni a kockázatot. A megfelelő vegán táplálkozás felé történő elmozdulás előnye a kedvező élettani hatásokon túl, hogy globálisan is fenntartható, és nagyobb valószínűséggel megbízható az összetétele pl. károsanyag- vagy GMO-mentes.

A Tisza PET-szennyezettségét érzékeltetik az alábbi becslések [Molnár, 2018]:

- 2008-ban áradás idején a folyó 500 palackot szállított percnként, míg a 2017. évi februári jégzajlásnál a szakemberek már mérni sem tudták a számukat.
- Az ártérben több ezer tonna hulladék rakódott le, melynek mintegy fele alkalmas újrahasznosításra a tapasztalatok szerint.
- Az önkéntes PET Kalózok által begyűjtött hulladék 5 év alatt elérte a közel 20 tonnát. A kiemelt mennyiség évről évre növekszik, 2017-ben megközelítette a 10 tonnát.

A globális trendek [Molnár, 2018]:

- 2016-ban 480 milliárd palack ásványvizet értékesítettek a Földön (percnként 1 millió), ráadásul az előrejelzés szerint a fogyasztás az évtized végére 20%-kal emelkedni fog.
- Becslések szerint évente több mint 10 millió tonna műanyag hulladék kerül az édesvizekbe, majd onnan a tengerekbe.

A preventív megközelítéstől gyors eredmény várható:

1. Megelőzés: csomagolásmentesség, csomagolóanyag minimalizálása és annak körforgásbeli effektív élettartamának maximalizálása.
2. Technológiai újításokkal biológiai úton lebomló változatok kifejlesztése, majd elterjesztése.
3. A környezetterhelő csomagolóanyagok kezelése szabályozó eszközökkel pl. termékdíjakkal, betétdíjas rendszerrel.
4. Minden újrahasznosítható hulladéktípusra kiterjedő, valamennyi lakos számára hozzáférhető, hatékony hulladékgazdálkodási rendszer.
5. Teljes hulladéktérképezés, begyűjtés, ezt követően a meglévő műanyag hulladékok újrahasznosítása elsősorban tartós fogyasztási cikkeként.
6. Átfogó lakossági szemléletformálás, amihez hozzá tartozik a hulladékgazdálkodási ismeretek közvetítése, gondoskodás a szakszerű gyűjtésről, a természet védel-

mének, szeretetének és a köztisztaság értékelésének kialakítása.

7. Partnerség előmozdítása érdekében minden szintet felölelő [mikroszereplőktől kezdődően az egész Földre kiterjedő] összefogás szükséges.

Példaértékű a francia kormány célkitűzése, hogy 2025-ig a műanyag hulladék 100%-ának újrahasznosítására törekszik [AFP, 2019]. Ám ez csupán a jéghegy csúcsa, kizárólag a mielőbbi grandiózus volumenű vállalkozások enyhíthetik a gigászi problémát. 2014-ben az ENSZ évi 13 milliárd dollárra becsülte a tengerek és óceánok élővilágában a műanyag-szennyezés okozta kárt [CEP, 2019]. Egy optimálisan működő gazdaságban a képződött hulladékmennyiség minél nagyobb része kerül visszaforgatásra, míg az új előállítás minimálisra redukálódik. Az indokolatlan környezetterhelés helyett esélyt kell adni az ökoszisztémáknak – lehetőleg teljes tisztítással³ – a regenerálódásra és közvetve a társadalom rekreációjára. A Tisza példája is jól mutatja az Élet csodáját: túlél és képes a megújulásra.

Irodalomjegyzék

- AFP. [2019. március 16.]. **Plastique: Le gouvernement lancera en 2019 un „bonus-malus”**. Forrás: Capital: <https://www.capital.fr/economie-politique/plastique-le-gouvernement-lancera-en-2019-un-bonus-malus-1302613>
- CEP. [2019. március 16.]. CEP Documents. Forrás: United Nations Environment - Caribbean Environment Programme: <http://www.cep.unep.org/cep-documents/unep-press-release-on-the-effects-of-plastic-waste-on-marine-ecosystems.pdf>
- Molnár, A. D. [2018]. **Üzenet a palackban, avagy a PET Kalózok hivatalos története**. Természetfilm.hu Tudományos Filmhűhely.
- The Ocean Cleanup**. [2019. március 16.]. Forrás: The Ocean Cleanup: <https://www.theoceancleanup.com>

3 Kb. 5 billió darab műanyag szennyezi jelenleg az óceánokat. Tervek szerint a tisztítás 2050-ig elvégezhető. [The Ocean Cleanup, 2019]

KÖVET tagvállalatok [2019. április]

ALPIQ

Wellbeing

elmű-émász
Part of innogy

BRITISH AMERICAN
TOBACCO

BÜNGE

BUCHL
HUNGARIA

Continental
CONTITECH

denkstatt
sustainable thinking

DENSO

ECO-Invest

EGROKORR
FESTÉKIPARI ZRT

enviCent
Környezetvédelmi Tanácsadó Iroda
FELELŐSÉG • FELKÉSZÍTÉS • FELZÁRKÓZÁS

CC european cert
Partner a fenntarthatóságért

FOLPRINT
www.zoldnyomda.hu

FÓTÁV
BUDAPESTI TÁVHŐSZOLGÁLTATÓ ZRT.
BVKI HÖLDTARTÓ TAGJA

Hamburger Hungaria
Containerboard

HungaroControl
Magyar Légiforgalmi Szolgálat

Kötéltechnika Kft.

Magnet
Magyar Közösségi Bank

OSTORHAZI
BEVONATTECHNIKA

ÖKOMONTÁZS Kft.

PERSONAL BEST
Let's get healthy now!

PÉNZJEGYNYOMDA ZRT.

radeco®

RICHTER GEDEON

salt
COMMUNICATIONS
nothing we
EXPERIENCE IS REAL

SANOFI

SGS

SIEMENS

SoyPrint™

TC INFORMATIKA

WESSLING
Életünk minősége

xellia
PHARMACEUTICALS

Ki lesz a KÖVETkező?

KÖVET Egyesület a Fenntartható Gazdaságért

H-1062 Budapest, Aradi u. 63. | +36-20-246-9541 | info@kovet.hu

www.kovet.hu | Facebook/kovetegyesulet

fenntartható gazdaság

követ